

Anton Pavlovič Čechov

VIŠNOVÝ SAD

Komedie o čtyřech dějstvích

Přeložil Leoš Suchařípa

Translation © Leoš Suchařípa 1981
c/o DILIA Praha 2000

Anton Pavlovič Čechov: Višňový sad

Z ruského originálu *Višnevyyj sad* přeložil Leoš Suchařípa. Rozmnožila DILIA v Praze r. 2000. Odpovědná redaktorka Emilie Šranková. Redaktorka přepisu Magdalena Štulcová.

Evidenční číslo výtisku : R 4 /

Doporučená cena 100,- Kč (bez DPH).

OSOBY :

RANĚVSKÁ, majitelka panství

AŇA, její dcera, 17 let

VARJA, její adoptovaná dcera, 24 let

GAJEV, její bratr

LOPACHIN, podnikatel

TROFIMOV, student

SIMEONOV-PIŠČIK, statkář

CHARLOTTA, guvernantka

JEPICHODOV, účetní

DUŇAŠA, panská

FIRS, komorník, 87 let

JASA, mladý sluha

KOLEMJDOUCÍ

PŘEDNOSTA STANICE

POŠTMISTR

HOSTÉ, SLUŽEBNICTVO

Odehrává se na panství Ljubov Raněvské

PRVNÍ DĚJSTVÍ

Pokoj, kterému se dodnes říká dětský. Jedny dveře vedou do Anina pokoje. Svítá, brzy vyjde slunce. Je už květen, višně jsou v květu, ale venku je chladno, ranní mrazík. Okna v pokoji jsou zavřená.

(Vejde Duňaša se svíčkou a Lopachin s knihou v ruce.)

Lopachin Zaplaťpámbu, vlak je tady. Kolik je hodin?

Duňaša Budou dvě. *(Sfoukne svíčku.)* Už je vidět.

Lopachin To měli pěkný zpožděný! Aspoň dvě hodiny určitě. *(Zívá a protahuje se.)* To jsem tomu dal. Něco takovýho dokáže jenom idiot. Schválně sem jedu, abych jim jel na nádraží naproti, a pak tady usnu. Na židli. To je k vzteku... Tos mě nemohla vzbudit?

Duňaša Já myslela, že jste odjel. *(Poslouchá.)* Mně se zdá, že už jedou.

Lopachin *(poslouchá)* Kdepak... Než vyzvednou zavazadla, tohle támhle... *(Pauza)* Paní byla v cizině pět let, kdoví, jaká teď je... Taková dobrá duše. Upřímná, prostá... Nezapomenu, jak jednou, mohlo mi bejt tak patnáct, nebožtík otec - měl tady na vesnici krámk - mi takovou jednu vrazil, až se mi spustila z nosu krev. Přišli jsme sem spolu, už ani nevím kvůli čemu, byl trochu pod parou. Jako dnes to vidím, paní mě dovedla k umývadlu, tenkrát byla ještě mladá, outlá, bylo to akorát tady v tomhle pokoji, v dětském. A povídá mi: Neplač, chudáčku, než se oženíš, tak se to zahojí. - Chudáčku... Otec byl chudej, to je fakt, a já, prosím, bílá vesta, žluté střevíce. Ale co je to platný, dej praseti foremetku. Akorát, že mám prachy, to mám, ale když se to vezme kolem a kolem, holt mi z těch bot čouhá sláma pořád... *(Listuje v knize.)* Čtu knihu a stejně ničemu nerozumím. Čtu a usnu.

(Pauza)

Duňaša Psi nedali pokoj celou noc. Větrí pány.

Lopachin Co je s tebou, prosím tě?

Duňaša Celá se chvěju. Já snad omdlím.

Lopachin Jsi moc rozmazlená, to je to. Strojíš se jak bůhvídko a vlasy taky... Měla by ses držet zpátky!

(Vejde Jepichodov s kyticí. Má sako a dokonale vyleštěné vysoké boty, které hlasitě vržou. Jen vejde, upustí kyticí.)

- Jepichodov** *(zvedá kytici)* To posílá zahradník. Má se to dát do jídelny. *(Podává kytici Duňášce.)*
- Lopachin** A mně doneseš něco k pití.
- Duňáša** Prosím. *(Odejde.)*
- Jepichodov** Tak máme tři pod nulou a višně jsou v květu. Naše klima nemohu schvalovat *(vzdychne)*, skutečně nemohu. Naše klima nemůže přispívat právě včas. Dovolte mi připojit, pane Lopachine, že jsem si především opatřil boty, které, smím-li vás ujistit, vržou tak, že to je naprosto vyloučeno. Čím bych je měl namazat?
- Lopachin** Vlez mi na záda.
- Jepichodov** Nemine dne, aby mě nepotkalo nějaké neštěstí. Ale já nereptám, přivykl jsem, ba dokonce se usmívám.
- (Vejde Duňáša, podává Lopachinovi sklenici.)*
- Odcházím. *(Vrazí do židle a povalí ji.)* Prosím... *(Jakoby vítězně)* Ovšem, přirozeně, za těchto okolností, že se tak musím vyjádřit, o jiném nemluvě... to je něco takřka pozoruhodného! *(Odejde.)*
- Duňáša** Mám-li být upřímná, pane Lopachine, Jepichodov mě požádal o ruku.
- Lopachin** Ale!
- Duňáša** Když já nevím... Slušný, to on je, ale někdy, jak začne mluvit, člověk tomu vůbec nerozumí. Pěkně, s citem, ale nesrozumitelně. Ne že by se mi nelíbil. Miluje mě šíleně. Je to taková nešťastná povaha, každý den něco. Taky se mu tady tak posmívají: hromada neštěstí.
- Lopachin** *(poslouchá)* Mně se zdá, že jedou...
- Duňáša** Jedou! Co se to se mnou děje... Až mi naskočila husí kůže.
- Lopachin** Je to tak. Jedou. Jdem je přivítat. Jestlipak mě pozná. Pět roků jsme se neviděli.
- Duňáša** *(rozčileně)* Tak, a teď omdlím... Já omdlím!

(Je slyšet, jak přijíždějí dva kočáry a zastavují před domem. Lopachin a Duňáša rychle odejdou. Scéna je prázdná. Zezadu začíná být slyšet hluk. Přes jeviště spěšně přejde Firs, který jel Raněvské naproti. Belhá se o holi, má na sobě starou livrej a cylindr; něco si pro sebe mumlá, ale není rozumět. Hluk vzadu sílí. Někdo říká: "Tady tudy." Raněvská, Aňa a Charlotta s pejskem na šňůře, všechny v cestovním. Varja v kabátě a s šátkem na hlavě, Gajev, Simeonov-Piščík, Duňáša s cestovní

brašnou a slunečníkem, sluha se zavazadly, všichni procházejí pokojem.)

Aňa Pojd'te tudy, mamí, jestlipak se pamatujete, co je tohle za pokoj?

Raněvská *(radostně, v slzách)* Dětský!

Varja Až mně zalezlo za nehty. *(Raněvské)* Vaše pokoje, bílý a fialový, zůstaly tak, jak byly, mamičko.

Raněvská Dětský pokoj. Můj dětský pokoj... Tady jsem spávala, když jsem byla malá... *(Pláče.)* Ted' taky dělám jak malá.

(Líbá bratra, Varju, pak znovu bratra.)

A Varja je pořád stejná jako jeptiška. A Duňašu jsem taky poznala...

(Líbá Duňašu.)

Gajev Vlák měl dvě hodiny zpoždění. To jsou věci. To je pořádek.

Charlotta *(Piščikovi)* Můj pes jí i ořechy.

Piščik *(udiveně)* To by člověk nevěřil!

(Všichni, kromě Ani a Duňaši, odejdou.)

Duňaša To jsme se načekali.

(Svléká Aně kabát a klobouk.)

Aňa Celé ty čtyři noci po cestě jsem nespala... ted' jsem celá zmrzlá.

Duňaša Odjížděli jste na Velký pátek, to byl ještě sníh a mrzlo, a koukejte dnes. Zlato moje!

(Směje se, líbá ji.)

Co jsem se na vás načekala, drahoušku... Musím vám honem říct, že to prostě nemůžu vydržet...

Aňa *(bez zájmu)* Co zas?

Duňaša Účetní Jepichodov mě o po svátcích požádal o ruku.

Aňa Ty taky na nic jiného nemyslíš... *(Upravuje si vlasy.)* Poztrácela jsem všechny sponky. *(Je unavená, sotva stojí na nohou.)*

Duňaša Jsem z toho celá zmatená. Miluje mě, Bože, jak mě miluje!

- Aňa** *(hledí dveřmi do svého pokoje, něžně)* Můj pokoj, moje okno, jako bych ani nikde nebyla. Já jsem doma! Ráno vstanu a hned do sadu... Kéž bych mohla usnout! Celou cestu jsem byla vzhůru. Padla na mě taková tíseň.
- Duňaša** Předevčírem přijel pan Trofimov.
- Aňa** *(radostně)* Péťa!
- Duňaša** Spí v altánu, bydlí tam. Že prý má strach, aby nepřekážel. *(Podívá se na kapesní hodinky.)* Měl by ho někdo vzbudit, ale slečna Varvara si to nepřeje. Prý nebuď ho.
- (Vejde Varvara, u pasu má svazek klíčů.)*
- Varja** Duňašo, honem kávu... Mamička si přeje kávu.
- Duňaša** Už jdu. *(Odejde.)*
- Varja** Tak už jste, chválabohu, tady. Zase doma. *(Hladí Aňu.)* Můj drobeček se vrátil. Holčička se vrátila.
- Aňa** To jsem si užila.
- Varja** To věřím.
- Aňa** Odjížděla jsem o Velikonocích, to byla ještě pěkná zima. Charlotta celou cestu mluvila nebo předváděla ty svoje kouzla. Tys mi dala s tou Charlottou!
- Varja** Copak jsi mohla jet sama, holčičko? V sedmnácti letech?
- Aňa** Přijedeme, v Paříži zima, sněží. Francouzsky mluvím strašlivě. Maminka bydlí ve čtvrtém patře, přijdu k ní, tam plno Francouzů, dámy, starý páter s knížkou, zakouřeno, neútulno. Přišlo mi jí najednou tak líto, tak strašně líto, chytla jsem ji kolem krku a nemůžu se od ní odtrhnout. Maminka mě pak pořád hladila a plakala.
- Varja** *(v slzách)* Ani mi to neříkej, ani mi to neříkej...
- Aňa** Dům u Mentonu prodala, už jí nezbylo vůbec nic. A já už jsem taky neměla ni halíř, jen tak tak jsme dojely. A maminka to ne a ne pochopit. Dáme si na nádraží oběd a ona si musí objednat to nejdražší, a ty tuzéry! Charlotta totéž. Teď Jaša si samozřejmě taky musí dát minutku, no hrůza. To je maminčin sluha, přivezli jsme ho s sebou.
- Varja** Já ho viděla, syčáka.
- Aňa** A co tady, už jste zaplatili úroky?
- Varja** Prosím tě!

Aňa Panebože, panebože...

Varja V srpnu se má panství prodat.

Aňa Panebože.

Lopachin *(nakoukne do dveří a zamečí) Mééé.... (Odejde.)*

Varja *(v slzách)* Tomu bych tak nejradši... *(Hrozí pěstí.)*

Aňa *(obejme Varju, tiše)* Varjo, už tě požádal o ruku?

(Varja vrtí hlavou.)

Má tě přece rád... Proč si to neřeknete, na co čekáte?

Varja Já myslím, že z toho nic nebude. Má moc práce, co je mu do mě... Ani si mě nevšímne. Bůh s ním. Když ho vidím, nejradši bych se propadla. Každý mluví o naší svatbě, všichni mně gratulují a ve skutečnosti nic, všechno je to jak sen... *(Jiným tónem)* Ten špendlík je jako včelka.

Aňa *(smutně)* To maminka koupila. *(Jde do svého pokoje, mluví bezstarostně jako dítě.)* A v Paříži jsem litala v balóně!

Varja Můj drobeček se vrátil. Holčička se vrátila.

(Duňaša se vrátila s konvicí a připravuje kávu.)

(Varja stojí u dveří Anina pokoje.) Tak se, holčičko, celý den nezastavím, a pořád si představuju, kdyby si tě tak vzal nějaký boháč, to bych byla i já klidnější, chodila bych si po klášterech, do Kyjeva, do Moskvy, a tak bych celý život prochodila po svatých místech. To by bylo blaho!

Aňa V sedu už zpívají ptáci. Kolik je hodin?

Varja Tak tři. Musíš jít spát, holčičko. *(Vchází do Anina pokoje.)* To by bylo blaho!

(Vejde Jaša s plédem a kufříkem.)

Jaša *(jde přes jeviště, uctivě)* Pardon. Dá se tudy projít?

Duňaša Já bych vás ani nepoznala, Jašo. Co z vás udělala ta cizina.

Jaša Hm... A vy jste?

Duňaša Když jste odjížděl, byla jsem takováhle. *(Ukazuje.)* Duňaša, dcera Fjodora Kozojedova. Vy se nepamatujete?!

Jaša Hm... Poupátko! *(Rozhlédne se a obejmě ji.)*
(Duňaša vykřikne a upustí talířek. Jaša rychle odejde.)

Varja *(ve dveřích, nevrle)* Co je to tady?

Duňaša *(nabírá k pláči)* Rozbila jsem talířek...

Varja Střepy jsou štěstí...

Aňa *(vyjde ze svého pokoje)* Maminka by se měla nějak šetrně upozornit, že je tady Pěťa...

Varja Já jsem řekla, aby ho nebudili.

Aňa *(zamyšleně)* Před šesti roky umřel otec, za měsíc se utopil Gríša, bylo mu sedm... Maminku to strašlivě vzalo, sebrala se a pryč. *(Zachvěje se.)* Ale já ji chápu. Kdyby měla tušení, jak já ji chápu! *(Pauza.)* A Pěťa Trofimov tenkrát Gríšu učil, jak ho maminka uvidí, tak...

(Vejde Firs, má sako a bílou vestu.)

Firs *(jde ke kávové konvici, starostlivě)* Milostpaní si vypije kávu tady. *(Obléká si bílé rukavice.)* Bude to? *(Duňaše)* Slyšíš? A co smetana?

Duňaša Ježíšmarjá... *(Rychle odchází.)*

Firs *(chystá na kávu)* Ty seš holt kus dřeva. *(Mumlá si pro sebe.)* Přijela z Paříže... Milostpán taky jezdíval do Paříže... kočárem... *(Směje se.)*

Varja Říkáš něco, Firsí?

Firs Račte si přát? *(Radostně)* Má paní se vrátila! Tak jsem se přece dočkal. Teď už můžu klidně umřít... *(Pláče radostí.)*
(Vejde Raněvská, Gajev a Simeonov-Piščik; Simeonov-Piščik má kabát z jemné látky a široké kalhoty, Gajev pohybuje rukama a tělem, jako by hrál kulečník.)

Raněvská Jak to jenom je, Leonide? Počkej... Žlutou do rohu! Od koule na mantinel a do středu.

Gajev Pravou horní falší! Jak je to dávno, co jsme tady společně spávali, v tomhle pokoji, a teď už je mi jednapadesát, jakkoli je to zvláštní...

Lopachin No, letí to.

Gajev Co to?

Lopachin Že to letí, povídám, ten čas.

Gajev Já tu cítím jakoby parfém.

Aňa Já jdu spát. Mami, dobrou noc. (*Líbá matku.*)

Raněvská Hajej, nynej. (*Líbá jí ruce.*) Máš radost, že jsi doma, holčičko? Já se prostě nemůžu vzpamatovat.

Aňa Dobrou noc, strejčku.

Gajev (*ji líbá na tvář a na ruce*) Opatruj tě Pánbůh. Ty jsi celá maminka! (*Sestře*) Ty jsi v jejích letech vypadala úplně stejně.

(*Aňa podává ruku Lopachinovi a Piščikovi, odejde a zavře za sebou dveře.*)

Raněvská Už sotva stojí na nohou.

Piščik Taková cesta, pravdaže.

Varja (*Lopachinovi a Piščikovi*) Tak co, pánové? Tři hodiny, mohli byste mít trochu ohledu.

Raněvská (*se směje*) Ty jsi pořád stejná, Varjo.

(*Přitáhne ji k sobě a políbí.*)

Dopiju kávu a půjdeme všichni.

(*Firs jí dá pod nohy polštářek.*)

Děkuju, ty dobrá duše. Zvykla jsem si na kávu. Piju ji ve dne v noci. Děkuju, staroušku.

(*Líbá Firse.*)

Varja Musím se podívat, jestli se přivezlo všechno.

Raněvská Pořád tomu nemůžu věřit. Jsem to opravdu já? (*Směje se.*) Chce se mi skákat, mávat. (*Skryje tvář do dlaní.*) Já snad spím. Miluju svou vlast, jako že je Pánbůh nade mnou, vroucně ji miluju, ani jsem se nemohla dívat z vlaku, pořád jsem plakala. (*V slzách*) Ale mám tady kávu. Děkuju ti, Firsi, děkuju, staroušku. Jsem tak ráda, že jsi ještě naživu.

Firs Předevčírem.

Gajev Špatně slyší.

Lopachin Abych se zvedal, musím do Charkova, před pátou mi jede vlak. To je k vzteku! Chtěl jsem vás vidět, popovídat si... Jste pořád tak krásná.

- Piščík** *(hlasitě oddechuje)* Dokonce krásnější... ta pařížská móda... S člověkem to dělá divy, pardon...
- Lopachin** Tady váš bratr o mně tvrdí, že jsem neurvalec, křupan, ale na tom mně houby záleží. Když ho to baví! Hlavně když vy mně budete věřit jako dřív, když ty vaše nádherné hluboké oči ve mně budou pořád vidět starýho dobrýho Lopachina. Bože věčnej! Můj táta dřel u vašeho děda a otce, ale vy, zrovna vy jste pro mě kdysi udělala tolik, že jsem na všechno zapomněl a mám vás rád jako vlastní sestru... Víc než sestru.
- Raněvská** Nevydržím chvíli sedět, nemůžu... *(Rychle vstane a hluboce vzrušena chodí sem a tam.)* Já to nepřežiju, takovou radost. Musím vám být k smíchu, připadat hloupě... Moje staříčká skříň. *(Líbá skříň.)* Můj stoleček...
- Gajev** Cos byla pryč, chůva umřela.
- Raněvská** *(si sedne, pije kávu)* Ano, ano, dej jí Pánbůh věčnou slávu. Psali mi o tom.
- Gajev** A Anastasij taky umřel. Petr Šilhoun utek do města, posluhuje tam u policajtů. *(Vytáhne z kapsy sáček cukrkandlu, cucá.)*
- Piščík** Moje dcerka... Dášenska... se dává poroučet.
- Lopachin** Rád bych vám pověděl něco příjemnýho, veselýho. *(Podívá se na hodinky.)* Ale už mně nezbejvá čas na dlouhý výklady... Tak aspoň tři slova. Už víte, že se musí višňový sad prodat, aby bylo na dluhy. Dražba je stanovena na dvaadvacátýho srpna. Ale vy se nemusíte zneklidňovat, milostivá, spěte klidně, východisko existuje. Dávejte pozor, co jsem vymyslel. Z města je sem k vám všeho všudy dvacet kilometrů, vede tady dráha a kdyby se višňový sad rozparceloval a louka podle řeky taky, a kdyby se pak ty parcely pronajaly chatařům, tak máte přinejmenším dvě stě padesát tisíc ročního důchodu zajištěno.
- Gajev** Promiňte. Co to melete?
- Raněvská** Já jsem vás asi dobře nepochopila, pane Lopachine.
- Lopachin** Řeknete si za hektar minimálně dvě tři stovky ročně, a když to budete inzerovat hned teď, můžu se vám zaručit nevím čím, že do podzima nemáte co pronajmout, chataři vám utrhnout ruce. Prostě a jednoduše gratuluju vám k záchraně. Místo je tu kouzelný, řeka hluboká. No to se rozumí, trochu se to bude muset dát do pucu, řekněme například musí se zbourat všechny starý stavení, tenhle dům, stejně už není k ničemu, vykácet višňový sad...
- Raněvská** Vykácet? Můj milý, odpusťte, ale vy nic nechápete. Jestli je v celém kraji něco pozoruhodného, něco jedinečného, tak je to jenom náš višňový sad.

- Lopachin** Jedinečný je na něm akorát to, že je tak velkej. Stromy dávají višně jednou za dva roky a stejně se pak neví, co s nima. Kdo to kupuje?
- Gajev** O tomhle sadu je zmínka i v naučném slovníku.
- Lopachin** *(pohlédne na hodinky)* Když nic nevymyslíme a na ničem se nedohodneme, tak se dvaadvacátýho srpna panství i s celým višňovým sadem prodá v dražbě. Tak se rozhodněte! Jiný východisko neexistuje, přísahám. Prostě neexistuje.
- Firs** Za našich časů, to je tak čtyřicet padesát let, se višně sušily, zavařovaly, nakládaly, dělala se z nich zavařenina, a panečku...
- Gajev** Mlč, Firsí.
- Firs** A panečku, plný vozy sušenejch višní jezdily do Moskvy a do Charkova! A těch peněz z toho! A sušená višně bejvala tehdá měkká, šťavnatá, sladká, voňavá... holt tenkrát věděli, jak na to...
- Raněvská** A dneska se to už neví?
- Firs** Kdežpak. To už se dávno zapomnělo.
- Piščík** *(Raněvské)* A co v Paříži? Co tam? Jedla jste žáby?
- Raněvská** Krokodýly jsem jedla.
- Piščík** To by člověk nevěřil!...
- Lopachin** Doted'ka byli na vesnici jenom páni a kmáni, ale dneska přibyli ještě chataři. Každý město, i to nejmenší, máte obklopený chatama. A dejte na mý slova, že za takových dvacet let se chataři rozlezou všude. Zatím se jenom vyvalujou na verandě, ale může se stát, že si na tom svém hektaru něco zasadí, začnou to pěstovat... Pak teprve váš višňový sad přinese štěstí, peníze, blahobyt...
- Gajev** *(rozčileně)* Vy nevíte, co mluvíte!
- (Vejde Varja a Jaša.)*
- Varja** Přišly vám dva telegramy, mamičko. *(Chrastí klíči a otvírá starou skříň.)* Tady.
- Raněvská** To je z Paříže. *(Roztrhá je, aniž je přečte.)* S Paříží je konec...
- Gajev** Jestlipak víš, Ljubo, kolik je téhle skříni už let? Před týdnem vytáhnu spodní zásuvku a koukám, že jsou tam vypálené číslice. Ta skříň je stará rovných sto let. Co vy na to? Mohly by se pořádat oslavy. Takový předmět bez duše, ale nic naplat, je to skříň na knihy.

Piščík *(udiveně)* Sto let... To by člověk nevěřil!

Gajev Tak, tak... To je kousek! ... *(Sáhne na skříň.)* Drahá, velevážená skříni! Zdravím tvé stoleté trvání, které vždy směřovalo k světlým ideálům dobra a spravedlnosti. Tvá němá výzva k plodné práci neztratila v průběhu sta let na své intenzitě a živila *(slzí)* v generacích našeho rodu optimistickou víru v lepší zítřek, vštěpujíc v nás ideály dobra a sociálního uvědomění! *(Pauza.)*

Lopachin No...

Raněvská Ty jsi pořád stejný, Leonide.

Gajev *(poněkud v rozpacích)* Od červené do pravého rohu! A na plnou kouli!

Lopachin *(pohlédne na hodinky)* Mám nejvyšší čas.

Jaša *(podává Raněvské lék)* Nevezmete teď prášky, madam?

Piščík Jen žádné pilulky, drahá... není po nich ani hůř ani líp... dejte je sem... ták, velevážená... *(Vezme prášky, vysype si je na dlaň, foukne do nich, naráz je spolkně a zapije.)* Tak.

Raněvská *(polekaně)* Vy jste se zbláznil!

Piščík Spolk jsem je všechny.

Lopachin Nenažranec!

(Všichni se smějí.)

Firs Když byl u nás o Velikonocích, spolykal půl bečky okurek. *(Mumlá si pro sebe.)*

Raněvská Co to povídá?

Varja To si tak už tři roky bručí. Jsme na to zvyklí.

Jaša Senilita.

(Charlotta v bílých šatech, hubená, sešněrovaná, s lorňonem u pasu přejde scénou.)

Lopachin Moc se omlouvám, slečno Charlotto, ještě jsem neměl to potěšení se s váma přivítat. *(Chystá se jí políbit ruku.)*

Charlotta *(odtahuje ruku)* Já vám teď dovolím políbit ruku a vy pak budete chtít na loket, pak na rameno...

Lopachin Dneska se mi nic nevede.

(Všichni se smějí.)

Slečno, udělejte kouzlo!

Raněvská Charlotto, udělejte kouzlo!

Charlotta Ted' ne. Chce se mi spát. *(Odejde.)*

Lopachin Tak za tři neděle se uvidíme.

(Libá Raněvské ruku.)

Zatím sbohem. Mám nejvyšší čas. *(Gajevovi)* Na viděnou.

(Libá se s Piščikem.)

Na viděnou.

(Podá ruku Varje, pak Firsovi a Jašovi.)

Nejradši bych nikam nejel. *(Raněvské)* Jestli si to s těma chatama rozmyslíte, tak se ozvěte, takovejch pět set tisíc bych vám sehnal. Tak si to pořádně rozvažte.

Varja *(zlostně)* Tak už jděte konečně!

Lopachin Už jdu, už jdu... *(Odejde.)*

Gajev Neurvalec. Jo, pardon... Varja si ho bude brát, je to její nastávající...

Varja Strejčku, nemluvte zbytečně.

Raněvská No co, já bych, Varjo, byla jen ráda. Je to hodný člověk.

Piščík Člověk, pravdaže... vzácných kvalit. Moje Dášenska taky říká, že... všelicos říká... *(Zachrápe a okamžitě se probudí.)* Nicméně, velevážená... půjčte mi... na dluh - dva a půl tisíce... zítra musím zaplatit hypotéční úroky...

Varja *(polekaná)* Nemáme, nemáme.

Raněvská Já opravdu nemám.

Piščík Voni se najdou. *(Směje se.)* Nikdy neztrácím naději. Taky už jsem si říkal, že je se vším konec, jsem ztracen, a bác ho - přes můj pozemek se vedla železnice... a zaplatili mi... Člověk nikdy neví, co se může přihodit, ať už dneska nebo zejtra... třeba Dášenska vyhraje dvě stě tisíc... v loterii...

Raněvská Dopila jsem. Že bychom šli?

- Firs** *(kartáčuje Gajeva, káravě)* Zase jste si oblékl ty druhé kalhoty... Co si má s vámi člověk počít?
- Varja** *(tiše)* Aňa usnula. *(Tiše otevírá okno.)* Slunce vychází, už není taková zima. Jen se pojd'te podívat, mamičko, na tu nádheru! A ten vzduch, můj ty Bože! Špačkové! Slyšíte?
- Gajev** *(otevře druhé okno)* Sad je v jednom květu. Jestlipak sis, Ljubo, někdy vzpomněla? Tahle dlouhá álej, rovná jako podle pravítka, se vždycky leskne, když svítí měsíc. Nezapomnělas?
- Raněvská** *(se dívá oknem do sadu)* Děťství! Nevinné děťství! V tomhle pokoji jsem spávala, tady tudy jsem viděla do sadu, a štěstí se probouzelo zároveň se mnou, každé ráno, a sad byl tenkrát právě takový, vůbec se nezměnil. *(Směje se radostí.)* Jako zasněžený! Drahý, starý sad! Po sychravém podzimu a mrazivé zimě zase celý omládl, štěstím jen kvete, nebe mu přeje... Kdybych se tak mohla zbavit toho balvanu, který mě tíží, kdyby se mi jenom podařilo zapomenout!
- Gajev** A tenhle sad se prodá kvůli dluhům, jakkoli je to zvláštní...
- Raněvská** Podívejte, nebožka maminka... támhle jde... v bílých šatech! *(Směje se radostí.)* Je to ona!
- Gajev** Kde?
- Varja** Pánbůh s námi a zlé pryč!
- Raněvská** Ba ne, to se mi jenom zdálo. Tam napravo, jak zahýbá cesta k altánku, se jakoby ohnul stromek, vypadá to jako ženská postava.
- (Vejde Trofimov v obnošené studentské uniformě, v brýlích.)*
- Nádhera! Bílé květy... modré nebe...
- Trofimov** Paní Raněvská!
- (Raněvská se ohlédne.)*
- Jenom vás pozdravím a hned poběžím.
- (Vroucně jí líbá ruku.)*
- Nařídili mi počkat do rána, ale neměl jsem stání...
- (Raněvská se na něho nechápavě dívá.)*
- Varja** *(v slzách)* To je Pěťa Trofimov...

Trofimov Pěťa Trofimov... učil jsem vašeho Gríšu... To jsem se tak změnil?
(Raněvská ho obejmě a tiše pláče.)

Gajev *(v rozpacích)* No tak, Ljubo, no...

Varja *(pláče)* Já jsem to říkala, Pěťo, že máte počkat do zítřka.

Raněvská Gríša... brouček můj... Gríša... synáček...

Varja Tím se to nespraví, mamičko. Všichni jsme v rukou Páně.

Trofimov *(měkce, v slzách)* Neplačte už, paní Raněvská...

Raněvská *(tiše pláče)* Utopil se, hošíček... Ale proč? Proč? No řekněte proč? *(Tiše)* Já tady křičím a vedle spí Aňa... Tak co, Pěťo? Copak že jste tak sešel? A zestárnul?

Trofimov Ve vlaku mi jedna ženská řekla vypelichanej milostpán.

Raněvská Tenkrát jste byl ještě klouček... takový milý studentík... a dneska... kde jsou ty vaše vlny... a máte brýle. Snad ještě pořád nestudujete?

Trofimov Asi ze mě bude věčný student.

Raněvská *(políbí bratra, potom Varju)* No nic, běžte spát... Ty jsi taky zestárnul, Leonide....

Piščík *(jde za ní)* Když spát, tak spát... Jaj, ta moje podagra! Já zůstanu u vás. Potřeboval bych, madam, zítra brzo ráno, dva a půl tisíce...

Gajev Věčně dokola.

Piščík Dva a půl tisíce... na hypotéční úroky.

Raněvská Ale já nemám, můj milý.

Piščík Přirozeně vám to vrátím, paninko... vždyť to ani nestojí za řeč...

Raněvská Ale no tak ano, Leonid vám dá... Leonide...

Gajev Celej divej!

Raněvská No tak, Leonide! ... Když potřebuje... On to vrátí...

(Raněvská, Trofimov, Piščik a Firs odcházejí. Zůstane Gajev, Varja a Jaša.)

Gajev Ta se nikdy neodnaučí rozhazovat. *(Jašovi)* Couvni kousek, milánku, zaváníš slepičincema.

Jaša *(s úsměvem)* A víte, že jste se vůbec nezměnil, pane Gajev?

Gajev Coto? *(Varje)* Co povídal?

Varja *(Jašovi)* Přišla tě navštívit matka z vesnice, od včerejška sedí v čeledníku, ráda by tě viděla...

Jaša No a?

Varja Že se nestydiš!

Jaša Nezblázním se. Taky mohla přijít zejtra. *(Odejde.)*

Varja Mamička se vůbec nezměnila, ta už jiná nebude. Kdyby bylo po jejím, rozdala by první poslední.

Gajev Tak, tak. *(Pauza.)* Když se na nějakou nemoc předepisuje kdejaká medicína, tak to znamená, že jde o nemoc nevyléčitelnou. Kudy chodím, tudy myslím, jak na to. Zním spoustu léků, spoustu, takže vlastně neznám nic. Takhle dědit, panečku. Nebo by také nebylo špatné nějak bohatě provdat Aňu. Anebo zkusit štěstí u jaroslavské hraběnky. Tetička má peněz jako želez.

Varja *(pláče)* Kdyby Pánbůh dal!

Gajev Neřvi. Tetka je bohatá, ale nemá nás v oblibě. Především, sestra si nevzala šlechtice, ale advokáta...

(Aňa se objeví ve dveřích.)

Nevzala si šlechtice a že by se chovala zrovna dvakrát ctnostně, to se taky říct nedá. Je milá, štedrá, mám ji moc rád, ale nic naplat, je zkažená a s tím se nehne. Je to vidět na první pohled.

Varja *(šeptem)* Aňa. Ve dveřích.

Gajev Coto? *(Pauza.)* To jsem blázen, něco mi spadlo do pravého oka... špatně vidím... A ve čtvrtek, když jsem byl ve městě u soudu...

(Aňa vejde.)

Varja Copak že nespíš, Aňo?

Aňa Nevím. Nemůžu usnout.

Gajev Pojď ke mně, drobečku.

(Libá ji na tvář a na ruce.)

Ty moje malá... (*V slzách*) Ty nejsi moje neteř, kdepak, ty jsi můj naděl, ty jsi moje všecko. Věř mi to....

Aňa Já vím, strejčku. My tě taky máme všichni rádi, vážíme si tě, ale... nezlob se, neměl bys prostě tolik mluvit. Co jsi to třeba teďka vykládal o mamince? Proč to říkáš?

Gajev Já vím, já vím... (*Skryje tvář v její ruce.*) Pravda, je to hrůza! Bože můj! Odpusť mně všechny hříchy! To taky, řečním před starou skříní... taková trapnost! Teprve když jsem domluvil, tak mi došlo, jak je to trapné.

Varja To je pravda, strýčku, měl byste mlčet. Mlčte, a bude.

Aňa Zkus to, sám uvidíš.

Gajev Já už mlčím.

(*Políbí Aňu a Varje ruce.*)

Už jsem zticha. Jen ještě k věci. Ve čtvrtek jsem potkal ve městě pár známých, tak jsme poseděli, slovo dalo slovo, a probrali jsme všecko od a do zet. Vypadá to, že by se nějak mohly dát dohromady peníze za směnky, takže bychom bance zaplatili úroky.

Varja Kdyby Pánbůh dal!

Gajev V úterý jedu zas, pohovořím o tom znova. (*Varje*) Nebreč. (*Aňe*) Maminka promluví s Lopachinem, té on samozřejmě neodřekne... A ty, až se trochu sebereš, vypravíš se za hraběnkou do Jaroslavi, je to tvoje vlastní babička. A když na to takhle půjdeme z několika konců, tak to musí vyjít. Úroky prostě zaplatíme, to vám říkám já... (*Vezme si cukrkandl.*) Přisahám na svou čest, na co chcete, že se panství prodávat nebude! (*Vzrušeně*) Tady máš moji ruku, můžeš mi plivnout do tváře, jestli to nechám dojít až k dražbě! Za to ručím svou vlastní osobou!

Aňa (*se uklidnila, je šťastná*) Ty jsi zlato, strejčku, ty vždycky víš, jak na to! (*Obejme strýce.*) Úplně jsem se uklidnila. Namouduši. Já mám takovou radost!

(*Vejde Firs.*)

Firs (*káravě*) Že se Pánaboha nebojíte, milostpane! Kdy chcete spát?

Gajev Už jdu, už jdu. Běž si lehnout, Firsí. Svléknu se dneska sám, neměj starost. Tak děti, na kutě... Bližší zítra, teď se jde do postele... (*Líbá Aňu a Varju.*) Já jsem měl žít v minulém století... Ne že by bylo proč se tím nějak chlubit. Ale i tak můžu říct, že jsem si za své přesvědčení v životě ledacos užil. To není samo sebou, že mě mají na vesnici rádi. Vesnici musí člověk rozumět. Musí si uvědomit, z jaké...

Aňa Už zase, strýčku!

Varja Víte, co jste slíbil!

Firs *(rozzlobeně)* Milostpane!

Gajev Už, už... Tak dobrou noc. S buzarem na střed. To je karambol!

(Odejde, za ním se odšourá Firs.)

Aňa Teď už jsem klidná. Do Jaroslavi se mi sice nechce, nemám babičku zvlášť ráda, ale strejček mě uklidnil. To mu nezapomenu. *(Sedne si.)*

Varja Musíme jít spát. Já jdu. Víš, co se tady nedávno semlelo? Ve starém čeledníku teď bydlí jenom dědci. Jefim, Jevstigněj, Karp, no a Polja, vždyť víš. A najednou k sobě začali pouštět na noc kdejakého vandraka - no prosím, já jakoby nic. Jenomže najednou se o mně začalo roznášet, jaká prej sem, že je krmím jenom hrachem. Protože jsem lakomá a kdesi cosi... To ale všechno jen Jevstigněj... Tak si povídám: dobře... Když ty takhle, tak já ti ukážu. Zavolala jsem si ho... *(Zívá.)* Kouká jak nemluvně a já mu povídám: Tak hele, Jevstigněji, ty makovice vysypaná... *(Pohlédne na Aňu.)* Aničko!... *(Pauza.)* Usnula... *(Vezme ji v podpaží.)* Pojd' do postýlky... Pojd'... *(Vede ji.)* Má holčička usnula. Pojd'. *(Jdou.)*

(V dálce za sadem hraje pastýř na píšťalu. Trofimov jde přes scénu, a když vidí Varju s Aňou, zastaví se.)

Psst!... Spí... spí... Pojd', miláčku.

Aňa *(tiše, v polospánku)* To jsem unavená... pořád ty zvonečky... strejček... je milej... maminka i strejček...

Varja Pojd', miláčku, pojd'...

(Odcházejí do Anina pokoje.)

Trofimov *(dojatě)* Sluníčko moje... moje radost.

OPONA

DRUHÉ DĚJSTVÍ

Pole. Stará, nachýlená, dávno zpustlá kaplička, vedle ní studánka, velké kameny, zřejmě bývalé náhrobní desky, a stará lavička. Je vidět cestu ke Gajevovu domu. Stranou strmí tmavá hradba topolů; tam začíná višňový sad. V pozadí je řada telegrafních sloupů a daleko na obzoru se nejasně rýsuje velké město, které však bývá vidět jen za pěkného, jasného počasí. Slunce brzy zapadne.

(Charlotta, Jaša a Duňaša sedí zamyšleni na lavičce; Jepichodov stojí vedle a brnká na kytaru. Charlotta ve staré brigádýrce si snímá s ramene pušku a upravuje přezku na řemenu.)

Charlotta *(zamyšleně)* Mé doklady nejsou regulérní, nevím, kolik je mi roků, tak si pořád připadám mladinká. Když jsem byla malá holčička, jezdil otec s mámou po jarmarcích, měli velmi krásný program. Já skákala salto mortále a tak porůznu. A když táta i máma umřeli, vzala mě k sobě jedna Němka a začala mě učit. To šlo. Vyrostla jsem a pak jsem šla dělat guvernantku. Ale co jsem, kdo jsem - to nevím... Kdo jsou moji rodiče, třeba spolu žili jen tak... nevím. *(Pauza.)* Člověk by si tak rád popovídal - a nemá s kým... Nemám nikoho.

Jepichodov *(hraje na kytaru a zpívá)*
Svět pro mě cenu už nemá,
Přátel svých vzdal bych se rád...
Jak je krásné hrát na mandolínu.

Duňaša To je kytara a žádná mandolína. *(Dívá se do zrcátka, pudruje se.)*

Jepichodov Pro zamilovaného blázna je to mandolína...
(Zpívá)
Jen kdyby, ach, jedna žena,
Lásku svou chtěla mi dát...

(Jaša se přidá.)

Charlotta To je hrůza, jak ty lidi zpívají... fuj! Jak kojoti!

Duňaša *(Jašovi)* To musí být stejně úžasné, pobýt si v cizině, že?

Jaša Ano, ovšem. Nemohu s vámi nesouhlasit. *(Žívá, potom si zapálí doutník.)*

Jepichodov Pochopitelně. V cizině je už dávno všechno zcela kompletní.

Jaša Přirozeně.

Jepichodov Jsem kultivovaný člověk, čtu různé pozoruhodné knihy, ale nijak nemohu pochopit směr, co vlastně chci, mám-li žít nebo mám-li se zastřelit, abych

tak řekl, ale nicméně, stále s sebou nosím revolver. Tady ten. *(Ukazuje revolver.)*

Charlotta Konec. A teď jdu. *(Zavěsí si pušku na rameno.)* Ty jsi hlava, Jepichodove, jde z tebe hrůza. Do tebe musí být každá ženská blázen. Brr! *(Odchází.)* Tihle mudrci jsou všichni tak hloupí, že není s kým si promluvit... Pořád jen sama, sama, nikoho nemám a ... a kdo jsem, proč jsem... to je ve hvězdách.
(Pomalů odejde.)

Jepichodov Abych tak řekl, nehledě na jiné věci, pokud jde o mě, rád bych, mimochodem řečeno, podotkl, že se osud ke mně chová nelítostně jako k bárce na vlnách se klátící. Pokud se, připustíme, snad mylím, proč se tedy, prosím, dnes ráno probudím, abych uvedl příklad, zírám, a na hrudi mi sedí pavouk nepřiměřené velikosti... takovýhle. *(Ukazuje oběma rukama.)* Nebo vezmu sklenici, že se napiji, a hle, uvnitř, zčistajasna, plave cosi navýsost nepřístojného, na způsob švába. *(Pauza.)* Četla jste Bockla? *(Pauza.)* Rád bych vás obtěžoval, slečno Avdoťo, na několik slov...

Duňáša Mluvte.

Jepichodov Mně by se to jaksi hodilo mezi čtyřma očima... *(Vzdychá.)*

Duňáša *(v rozpacích)* Prosím... ale nejdřív mně přineste můj šál... bude někde ve skříni... poněkud se ochladilo.

Jepichodov Jistěže, slečno... přinesu, slečno... Teď už vím, co mám udělat se svým revolverem... *(Odchází, brnká na kytaru.)*

Jaša Hromada neštěstí! Mezi námi, je to pitomec. *(Zívá.)*

Duňáša Nedej Bože, a zastřelí se. *(Pauza.)* Jsem teď strašně nervózní, všeho se děším. Jsem u pánů už odmala, a tak jsem odvykla obyčejnému životu, ruce mám jak z alabastru. Jsem taková choulostivá, delikátní, citlivá, všeho se bojím... tak hrozně! Jestli mě oklamete, Jašo, tak nevím, co udělají moje nervy.

Jaša *(ji políbí)* Poupátko! Přirozeně, každé děvče se má držet zpátky. Naprosto nesnáším, má-li děvče špatnou pověst.

Duňáša Miluju vás vášnivě, jste vzdělaný, máte na všechno svůj názor.

(Pauza.)

Jaša *(zívá)* To ano... Podle mého je to tak: je-li dívka do někoho zamilovaná, znamená to, že je nemravná. *(Pauza.)* Není nad to vykourit si doutník na čerstvém vzduchu... *(Naslouchá.)* Někdo sem jde... to je panstvo.

(Duňáša ho prudce obejmě.)

Jděte domů, jako že jste se byla vykoupat v řece, jděte tudyhle nebo vás potkají a ještě si budou o mně myslet, že mám s váma rande. To nesnáším.

Duňáša *(tiše kašle)* Z toho doutníku mě rozbolela hlava... *(Odejde.)*

(Jaša si sedne ke kapličce. Vejde Raněvská, Gajev a Lopachin.)

Lopachin Musíte se definitivně rozhodnout - čas letí. Otázka je naprosto jasná. Jste ochotný pronajmout parcely na chaty nebo ne? Řekněte jediný slovo: ano nebo ne? Jedno jediný slovo!

Raněvská Kdo to tady kouří ty ohavné doutníky... *(Posadí se.)*

Gajev Taková železnice, já vám řeknu, to je pohodlí. *(Posadí se.)* Zajedete si do města na snídani... červenou na plnou kouli! Měl bych si nejdřív zajít domů, zahrát partičku...

Raněvská To ti neuteče.

Lopachin Jedno jediný slovo! *(Prosebně)* Tak mně přece odpovězte!

Gajev *(zívá)* Coto?

Raněvská *(se dívá do peněženky)* Včera tu bylo plno peněz a dneska skoro nic. Chuděra Varja samou šetrností vyvaňuje jenom mléčnou polévku, lidi v kuchyni živí hrachem, a já rozhazuju úplně nesmyslně... *(Upustí peněženku, zlaté mince se rozsypou.)* Rozkutálely se... *(Je rozladěná.)*

Jaša S dovolením, já to seberu. *(Sbírá mince.)*

Raněvská Když byste byl tak laskav, Jašo. Proč jsem jenom s vámi jezdila na tu snídani... Ten váš ohavný podnik s hudbou, ubrusy jsou cítit mýdlem... Proč tolik piješ, Leonide? Proč tolik jíš? Proč toho tolik namluvíš? Dneska jsi v té restauraci zase tolik mluvil a tak nevhod. O minulém století, o dekadentech. A komu jsi to povídal? Číšníkům vykládat o dekadentech!

Lopachin No...

Gajev *(mávně rukou)* Já už se nepolepším, to je... *(Jašovi podrážděně)* Ztraceně, co se tu pořád motáš!

Jaša *(se směje)* Jak slyším váš hlas, tak je mi do smíchu!

Gajev *(sestře)* Buď já nebo on...

Raněvská Jděte, Jašo, jděte...

Jaša	<i>(podá Raněvské peněženku)</i> Už jdu. <i>(Stěží zadržuje smích.)</i> Už letím. <i>(Odejde.)</i>
Lopachin	Vaše panství chce koupit Děřiganov, ten pracháč. Na dražbu si přijede sám, osobně.
Raněvská	Jak to může vědět?
Lopachin	Ve městě se to říká.
Gajev	Jaroslavská tetička slíbila, že pošle, ale kdy a kolik, to je ve hvězdách...
Lopachin	Kolik může poslat? Milion? Dva?
Raněvská	No... Tak sto, sto padesát tisíc, zaplat'pánbů za ně.
Lopachin	Nezlobte se na mě, panstvo, ale tak lehkomyslný lidi, jako jste vy, tak nepraktický, tak podivný, jsem v životě neviděl. Říkám vám to přece jasně, vaše panství se prodá na dluhy, a vy to pořád ne a ne pochopit.
Raněvská	A co máme dělat? Tak porad'te!
Lopachin	Říkám vám to dnes a denně. Dnes a denně vám opakuju jedno a totéž. Višňovej sad a celej pozemek se musí pronajmout na chaty, a musí se to udělat hned, co nejdřív - dražba je za dveřma... Pochopte to! Když se s konečnou platností rozhodnete pro chaty, dostanete peněz, kolik budete chtít, a máte po starostech.
Raněvská	Chaty a chataři, odpust'te, ale to zní tak banálně.
Gajev	Naprosto s tebou souhlasím.
Lopachin	Já se buď rozbřečím, nebo začnu řvát, nebo to se mnou sekne. Já už nemůžu. Zničili jste mě. <i>(Gajevovi)</i> Vy jste bačkora!
Gajev	Coto?
Lopachin	Bačkora! <i>(Chce odejít.)</i>
Raněvská	<i>(polekaně)</i> Ne, nechod'te pryč, zůstaňte tu, příteli. Prosím vás. Snad něco vymyslíme.
Lopachin	Co ještě chcete vymejšlet?
Raněvská	Neodcházejte, prosím vás. S vámi se člověk aspoň nenudí. <i>(Pauza.)</i> Já pořád něco čekám, jako by se na nás měl zřítit dům.
Gajev	<i>(v hlubokém zamyšlení)</i> Od koule do rohu... Křížem na střed...
Raněvská	Moc jsme hřešili...

- Lopachin** Jakýpak vy máte hříchy?
- Gajev** *(si vezme cukrkandl)* _Celé své jmění jsem prý procucal v cukrkandlu... *(Směje se.)*
- Raněvská** Já mám hříchů... vždycky jsem vášnivě rozhazovala peníze jako blázen a vzala jsem si člověka, který uměl dělat jenom dluhy. Můj muž umřel na šampaňské - strašlivě pil - a já se naneštěstí zamilovala znova - často jsme spolu bývali a právě tenkrát - to byl první trest, rána rovnou do srdce - tady v řece... se mi utopil chlapec, a já odjela do ciziny, navždy, abych se nikdy nevrátila, abych už nikdy neviděla tuhle řeku... Zavřela jsem oči a utíkala jsem jako smyslů zbavená, ale on za mnou... bez slitování. Koupila jsem vilu u Mentonu, protože on se tam rozstonal, a já tři roky ve dne v noci neznala oddechu, utrápil mě tou nemocí, ztratila jsem sílu k životu. A vloni, když jsme museli vilu prodat kvůli dluhům, odjela jsem do Paříže, a tam mě okradl, nechal, našel si jinou, chtěla jsem se otrávit.. Takový nesmysl, taková hanba... A najednou mě to začalo táhnout domů, do vlasti, k mé holčičce... *(Utírá si slzy.)* Bože můj, Bože můj, smiluj se nade mnou, odpusť mi moje hříchy! Už mě víc netrestej! *(Vytáhne z kapsy telegram.)* To přišlo dneska z Paříže... Prosí, abych mu odpustila, zoufale mě volá zpátky... *(Trhá telegram.)* Jako by někde hráli... *(Naslouchá.)*
- Gajev** To je náš slavný židovský orchestr. Pamatuješ? Čtvery housle, flétna a basa.
- Raněvská** Oni ještě existují? To bychom je měli někdy pozvat, udělat si večírek.
- Lopachin** *(naslouchá)* Nic není slyšet... *(Tiše si zpívá.)* Když zaplatíš Němci, Rusa pofrancouzští... *(Směje se.)* Včera jsem se byl podívat v divadle, hrozně jsem se nasmál.
- Raněvská** A k smíchu tam jistě nic nebylo. Kdybyste se radši dívali víc na sebe než na divadlo. Žijete tu všichni tak banálně, namluvíte takovou spoustu zbytečností...
- Lopachin** To je fakt. Co si budem namlouvat, stojí ten život za málo. *(Pauza.)* Můj otec byl tady ze vsi, ničemu nerozuměl, prostě idiot, nic mě neučil, akorát že mě mlátil, když byl pod parou, a jediné holí! A já jsem v podstatě taky takovej idiot. Školy nemám a písmo, radši nemluvit, píšu, že je mi hanba, jako prase.
- Raněvská** Vy byste se měl oženit, můj milý.
- Lopachin** No... to je fakt.
- Raněvská** Vztít si naši Varju. Je to hodné děvče.
- Lopachin** No...

Raněvská Bere život tak jak je, je pracovitá, a hlavně má vás ráda. A vám se taky líbí.

Lopachin Copak vo to... Ne že bych... Je to hodná holka. *(Pauza.)*

Gajev Nabízejí mi místo v bance. Pět tisíc měsíčně... Co tomu říkáš?

Raněvská Nebud' směšný...

(Vejde Firs, nese kabát.)

Firs *(Gajevovi)* Račte se obléct, milostpane, je už chladno.

Gajev *(si obléká kabát)* Ty se mě naotravuješ, Firsí.

Firs Žádný takový... Ráno jste odjel, a mně ani slovo. *(Prohlíží si ho.)*

Raněvská Bože, jak jsi zestárnul, Firsí.

Firs Co ráčíte?

Lopachin Že jsi zestárnul, dědo!

Firs Dlouho žiju. Váš otec ještě nebyl na světě, a mě už chtěli oženit... *(Směje se.)* A když přišla svoboda, to už jsem byl první komorník. Já žádnou svobodu nechtěl, zůstal jsem u pánů... *(Pauza.)* Pamatuju, jakou měli tenkrát všichni radost, ale z čeho, to nikdo nevěděl.

Lopachin Nojo, dřív to byl život! Aspoň mohli člověka zmlátit!

Firs *(neslyšel dobře)* Bodejt' ne. Každý znal svý místo, pán jako kmán, a drželi spolu, kdežto teď si každý vede svou a nikdo se v tom nevyzná.

Gajev Mlč, Firsí. Zítra musím do města. Mám slíbeno, že budu představen jednomu generálovi, který by mohl půjčit na směnku.

Lopachin Povídali, že mu hráli. Úroky prostě nezaplatíte, na to můžete vzít jed.

Raněvská Vždyť blouzní. Žádní generálové nejsou.

(Vejde Trofimov, Aňa a Varja.)

Gajev A tady je máme.

Aňa Maminka je tady!

Raněvská *(něžně)* Pojd' sem, pojd'... To jsou moje holčičky... *(Obejme Aňu a Varju.)* Kdybyste věděly, jak vás mám ráda. Sedněte si ke mně, tak.

(Sednou si.)

Lopachin Náš věčnej študent pořád jenom se slečnama.

Trofimov Hleďte si svýho.

Lopachin Za chvíli mu bude padesát a furt je študent.

Trofimov Nechte si ty idiotský vtipy!

Lopachin Snad se neurazil, proboha!

Trofimov Tak mě vynech!

Lopachin *(se směje)* Smím se vás na něco zeptat? Co vy si tak vo mně myslíte?

Trofimov Myslím si o vás, vážený pane, tohle: Máte hromadu peněz, za chvíli nebudete vědět, co s nima. Jako je ve smyslu výměny látkové užitečný dravec, který sežere všechno, co mu přijde do cesty, tak jsi užitečný i ty.

(Všichni se smějí.)

Varja Povídejte nám radši o planetách, Pét'o.

Raněvská Ne, ne, pojd'te nejdřív uzavřít včerejší téma.

Trofimov O čem byla řeč?

Gajev O lidské hrdosti.

Trofimov Mluvili jsme včera dlouho, ale k ničemu jsme nedošli. V lidské hrdosti je podle vás cosi mystického. Možná že máte svým způsobem pravdu, ale když to člověk vezme jednoduše selským rozumem, tak jakápak hrdost, copak má nějaký smysl, když je člověk už fyziologicky nevalně zařízen, když je ve zdrcující většině případů hrubý, hloupý a hluboce nešťastný. Musíme se přestat obdivovat sami sobě. Mělo by se hlavně pracovat.

Gajev Stejně umřeš.

Trofimov Kdoví? Co vlastně víme o smrti? Co když má člověk sta smyslů a smrt jich zničí jenom pět, které známe, ale těch pětadevadesát zbývajících třeba žije dál?

Raněvská Vy jste tak chytrý, Pét'o.

Lopachin *(ironicky)* Až hrůza!

Trofimov Lidstvo jde kupředu, zdokonaluje své síly. Všechno, co je dneska pro něj nedostižné, bude jednou důvěrně známé a pochopitelné, ale jak říkám, musí se pracovat, ze všech sil pomáhat těm, kdo hledají pravdu. U nás v Rusku zatím pracuje málokdo. Drtivá většina těch intelektuálů, které

znám, nic nehledá, nic nedělá a pracovat zatím ani neumí. Říkají si inteligenti, ale služebnictvu tykají, obyčejný člověk je pro ně dobytek, studují špatně, čtou povrchně, absolutně na nic nesáhnou, o vědě jenom žvaní a umění moc nerozumějí. Všichni jsou smrtelně vážní, všichni se tváří přísně, všichni diskutují jen o věcech důležitých, o filozofii, a přitom nikdo nevidí, že dělníci nemají co do úst, spí bez příkrývek, všude štěnice, smrad, vlhko, mravní špína... Zřejmě máme všechny ty vznešené úvahy jenom na to, aby se odvedla pozornost jinam. Ukažte mi, kde jsou ty jesle, o kterých se toho pořád tolik namluví, kde jsou ty čítárny? O těch se jenom píše v románech, ale ve skutečnosti prostě nejsou. Jenom špína, tupost... Asie. Bojím se těch upjatých ksichtů, nesnáším je. Nemám rád, když se mluví moc vážně. Radši toho nechme!

Lopachin Já vstávám denně v pět ráno, víte, makám od rána do večera, v rukou mám pořád prachy, že jo, svoje i cizí, a vidím, co jsou lidi zač. Člověk musí začít něco dělat, pak teprv pozná, jak málo je čestnejch, poctivejch lidí. Kolikrát v noci, když nemůžu usnout, uvažuju: Otče náš, dals nám hluboký lesy, nekonečný lány, obrovskou zem, tak člověk, co po ní chodí, by vlastně taky měl bejt obr...

Raněvská To by se vám líbilo? Obři se hodí jenom do pohádek, jinak nahánějí lidem hrůzu.

(V pozadí jde Jepichodov a hraje na kytaru.)

Raněvská *(zamyšleně)* Jepichodov jde...

Aňa *(zamyšleně)* Jepichodov jde.

Gajev Slunce zapadlo, panstvo.

Trofimov Ano.

Gajev *(tiše, jako by deklamoval)* Ó, přírodo, čarovná přírodo, jak záříš věčným světlem, nádherná a lhostejná přírodo, kterou nazýváme matkou, spojuješ v sobě bytí i smrt, křísíš k životu a obracíš v nicotu...

Varja *(prosebně)* Strýčku!

Aňa Strejčku, už zase!

Trofimov Měl byste spíš od koule na mantinel pravou falší.

Gajev Už mlčím, mlčím.

(Všichni zamyšleně sedí. Ticho. Jenom Firs si něco bručí pod nos. Náhle se ozve vzdálený zvuk, jakoby z nebe, smutný a zmírající zvuk jako když praskne struna.)

Raněvská Co to bylo?

Lopachin Nevím. Někde daleko na šachtě se utrhnul hunt. Ale někde hodně daleko.

Gajev Možná nějaký pták... jako volavka.

Trofimov Nebo výr...

Raněvská *(se zachvěje)* Najednou mi je nějak divně. *(Pauza.)*

Firs Před neštěstím to bylo zrovna tak: sova houkala, samovar pískal a pískal...

Gajev Před jakým neštěstím?

Firs Když zrušili nevolnictví.

Raněvská Víte co, přátelé, půjdeme, už se stmívá. *(Aně)* Máš v očích slzy... Copak je, holčičko? *(Obejme ji.)*

Aňa Jen tak. To nic není, mami.

Trofimov Někdo sem jde.

(Objeví se Kolemjdoucí v bílé obnošené čepici, v kabátě, je mírně opilý.)

Kolemjdoucí Promiňte, prosím vás, dostanu se tudy přímo na zastávku?

Gajev Dostanete. Jděte touhle cestou.

Kolemjdoucí Srdečné díky! *(Zakašle.)* Nádherné počasí... *(Recituje)*
 Bratře, jenž strádáš tu dnes...
 Pospěš k Volze, či pláč...
(Varje) Mademoiselle, neupřete hladovému spoluobčanovi malý příspěvek...

(Varja zděšeně vykřikne.)

Lopachin *(rozhořčeně)* Žádný sprostáctví nesmí překročit meze slušnosti!

Raněvská Prosím... tady máte... *(hledá v peněžence)* ... Nemám drobné... vždyť je to jedno... nate...

Kolemjdoucí Srdečné díky! *(Odejde.)*

(Smích.)

Varja *(vyděšená)* Já jdu pryč... jdu pryč... Víte, mamičko, že doma lidi nemají co jíst, a vy mu dáte málem stovku.

- Raněvská** Co mám dělat, když jsem taková hloupá. Doma ti dám všechno, co mám. Pane Lopachine, že mi ještě půjčíte!
- Lopachin** Ale jistě.
- Raněvská** Pojd'me, panstvo, už je čas. Představ si, Varjo, že jsme ti tady dohodli svatbu. Gratuluju.
- Varja** *(v slzách)* S tímhle se nesmí žertovat.
- Lopachin** Ochmélie, jdi do kláštera...
- Gajev** Už mě svrbí dlaně, dávno jsem nadržel tágo.
- Lopachin** Ochmélie, ó, nymfo, pomni mne ve svých modlitbách!
- Raněvská** Jdeme, panstvo. Brzy bude večere.
- Varja** Ten mě vyděsil! Div se mi srdce neutrhne!
- Lopachin** Tak, panstvo, nezapomeňte: dvaadvacátýho srpna bude dražba višňového sadu. Myslete na to! ... Myslete!
- (Všichni kromě Ani a Trofimova odcházejí.)*
- Aňa** *(se smíchem)* Tomu člověku můžeme poděkovat, že jsme teď sami. Varja se ho lekla.
- Trofimov** Má strach, že se do sebe zamilujeme, tak se od nás celý den ani nehne. Nemůže tím slepičím mozečkem pochopit, že láska je pro nás přízemnost. Obejít všechno to malé a prchavé, co člověku znemožňuje... být svoboden a šťasten, to je cíl a smysl našeho života. Kupředu! Jdeme nezadržitelně za planoucí hvězdou, která nám září v dáli! Kupředu! Držte krok, přátelé!
- Aňa** *(spráskne ruce)* Jak krásně to umíte vyjádřit! *(Pauza.)* Dneska je tady kouzelně.
- Trofimov** Ano, nádherné počasí.
- Aňa** Co jste se mnou udělal, Pét'o, proč už nemám višňový sad tak ráda jako dřív? Byla jsem do něho přímo zamilovaná, zdálo se mi, že na zemi nemůže být hezčí místo než je náš sad.
- Trofimov** Celá zem je náš sad. Velká a krásná zem, je na ní mnoho kouzelných míst. *(Pauza.)* Podívejte, Aňo, váš děd, praděd a všichni vaši předkové měli nevolníky, vlastnili živé lidi; z každé višně v sadu, z každého lístku, z každého kmene se na vás přece musí dívat lidská bytost, musíte přece slyšet hlasy... Vlastnit živé lidi - to vás všechny od základu proměnilo, ty, co žili dřív, i ty, co žijí teď, tak proměnilo, že vaše matka, vy, váš strýc,

už ani nepozorujete, že žijete na dluh, na cizí účet, na účet těch lidí, které nepouštíte dál než do předsíně... Jsme pozadu minimálně o dvě stě let, nemáme zatím vůbec nic, nemáme jasný názor na vlastní dějiny, my jenom filozofujeme, stěžujeme si na nudu nebo pijeme vodku. Vždyť je to tak jasné: abychom začali v přítomnosti skutečně žít, musíme nejdřív vykoupit svou minulost, skoncovat s ní, a vykoupit ji můžeme jenom obrovskou nepřetržitou prací. Pochopte to, Aňo.

Aňa Dům, ve kterém žijeme, už dávno není náš, a já odejdu, dávám vám své čestné slovo.

Trofimov Jestli máte klíče, hod'te je do studny a odejděte. Buďte volná jako pták.

Aňa *(nadšena)* To jste řekl krásně!

Trofimov Věřte mi, Aňo, věřte! Ještě mi není třicet, jsem mladý, jsem ještě student, ale už jsem hodně vytrpěl! Jak přijde zima, hladovím, jsem nemocný, nervózní, ubohý jako žebrák, a - kam všude mě osud zavál..., kde všude jsem nebyl! Přesto bylo mé srdce vždycky, každou vteřinu, ve dne v noci plné neobjasnitelných předtuch. Já tuším, že přijde štěstí, Aňo, já už ho vidím...

Aňa *(zamyšleně)* Vychází měsíc.

(Je slyšet, jak Jepichodov hraje na kytaru stále tutéž smutnou píseň. Vychází měsíc. Někde blízko topolů hledá Varja Aňu a volá: Aňo! Kde jsi?)

Trofimov Ano, vychází měsíc. *(Pauza.)* Tuším to štěstí, ano, už jde, přichází blíž a blíž, slyším už jeho kroky. A když se ho nedočkáme my, když ho nepoznáme, co na tom? Poznají ho jiní!

Hlas Varji Aňo! Kde jsi?

Trofimov Zase ta Varja! *(Vztekle)* To už přestává všechno!

Aňa A co? Pojd'te k řece. Tam je hezky.

Trofimov Pojd'te. *(Odcházejí.)*

Hlas Varji Aňo! Aňo!

OPONA

TŘETÍ DĚJSTVÍ

Salón oddělený obloukem od sálu. Svítí lustr. Z předsíně je slyšet židovský orchestr, o kterém byla řeč ve druhém dějství. Je večer. V sále se tančí grand rond. Hlas Simeonova-Piščika: "Promenade a une paire!"

(Do salónu vejde první pár: Piščik a Charlotta, druhý pár: Trofimov a Raněvská, třetí pár: Aňa s Poštmistrem, čtvrtý pár: Varja s Přednostou stanice atd. Varja tiše pláče a při tanci si utírá slzy. V posledním páru je Duňaša. Páry procházejí salómem. Piščik vyvolává: "Grand rond, balancez!" a "Les cavaliers a genoux et remerciez vos dames!" Firs ve fraku, na podnosu minerálku. Do salonu se vrátí Piščik a Trofimov.)

Piščik Mám vysoký tlak, už dvakrát mě ranila mrtvice, to se pak těžko tancuje, ale jak se říká: kdo chce s vlky býti, musí s nimi výti. Ale jinak jsem zdravý jako kůň. Nebožtík otec dělal si legraci, dej mu pámbu věčnou slávu, o našem původu říkal, že asi náš starý rod Simeonovů-Piščiků pochází asi zrovna od toho koně, kterýho Caligula posadil do senátu... *(Sedne si.)* Jenomže nemám peníze, to je ta chyba! Hladovýho psa přesvědčí jedině maso... *(Zachrápe a hned se probudí.)* Já to samý... pořád jen o penězích...

Trofimov Věřil byste, že je ve vás opravdu něco koňského?

Piščik No co... kůň je užitečný zvíře... kůň se dá prodat...

(Je slyšet, jak se vedle v pokoji hraje kulečník. V oblouku do sálu se objeví Varja.)

Trofimov *(se pošklebuje)* Madam Lopachinová! Madam Lopachinová!...

Varja *(zlostně)* Vypelichanej milostpán!

Trofimov Ano, jsem vypelichanej milostpán a jsem na to hrdej!

Varja *(zamyšleně, trpce)* Tak jsme si najali muzikanty, ale kde na ně vezmeme? *(Odejde.)*

Trofimov *(Piščikovi)* Kdybyste tu energii, kterou jste za celý svůj život spotřeboval na shánění peněz kvůli úrokům, vynaložil na něco jiného, mohl jste podle všeho nakonec pohnout zeměkouli.

Piščik Nietzsche... filozof... veliký, slavný... takovému to myslí, kamaráde, říká ve svých spisech, že snad se smějí dělat falešný peníze.

Trofimov Vy jste četl Nietzscheho?

Piščik No... Dášenska mi to říkala. A já jsem teď v takový situaci, že snad vážně budu muset falšovat peníze... Pozitíří mám zaplatit tři tisíce... tisícovku jsem už sehnal... *(Ohmatává si kapsy, rozčileně.)* Peníze jsou pryč! Ztratil jsem peníze! *(V slzách)* Kam se poděly peníze? *(Radostně)* Tady jsou, za podšívku... Fuj, to jsem se zpotil...

(Vejde Raněvská a Charlotta.)

- Raněvská** *(si pro sebe zpívá temperamentní gruzínskou lidovou melodii)* Proč je ten Leonid tak dlouho pryč? Co dělá ve městě? *(Duňáše)* Duňášo, nabídněte muzikantům čaj...
- Trofimov** K dražbě podle všeho nedošlo.
- Raněvská** I ti muzikanti přišli nevhod, i ten bál jsme uspořádali nevhod... No, nevadí... *(Sedne si a tiše zpívá.)*
- Charlotta** *(podá Piščikovi balíček karet)* Tady máte sadu karet, myslíte si nějakou jednu kartu.
- Piščík** Myslím.
- Charlotta** Teď je zamíchejte. Velmi dobře. Dejte mi je, můj milý pane Piščiku. Ein, zwei, drei! Teď se podívejte, máte ji v postranní kapse...
- Piščík** *(vytáhne z kapsy kartu)* Piková osma, naprosto správné! *(Udiveně)* To by člověk nevěřil!
- Charlotta** *(má na dlani balíček karet, Trofimovovi)* Honem řekněte, která karta je nahoře?
- Trofimov** Piková dáma, no.
- Charlotta** Tak jest. *(Piščikovi)* No, která karta je nahoře?
- Piščík** Červený eso.
- Charlotta** Tak jest. *(Plácne do dlaně, balíček karet zmizí.)* Máme to dnes pěkné počasí, že? *(Odpoví jí tajemný ženský hlas, jakoby zpod podlahy: "Ó, ano, překrásné počasí, milostivá!.")* Vy jste tak pěkný můj ideál... *(Hlas: "Vy se mi také, milostivá, velmi líbíte.")*
- Přednosta stanice** *(tleská)* Paní břichomluvkyně, bravo!
- Piščík** *(udiveně)* To by člověk nevěřil! Okouzující, slečno Charlotto... já se prostě zamiloval...
- Charlotta** Zamiloval? *(Pokrčí rameny.)* Copak vy můžete milovat? Guter Mensch, aber schlechter Musikant.
- Trofimov** *(poplácá Piščika po rameni)* Koňská nátura, ano...
- Charlotta** Pozor, prosím, ještě jedno kouzlo! *(Vezme z židle pléd.)* To je velmi pěkný pléd, já si přeju prodávat... *(Natřásá pléd.)* Nepřeje si někdo kupovat?

Piščík To by člověk nevěřil!

Charlotta Ein, zwei, drei!

(Prudce zvedne spuštěný pléd; za ním stojí Aňa; udělá pukrle, běží k matce, obejmě ji a za všeobecného nadšení uteče dozadu do sálu.)

Raněvská *(tleská)* Bravo, bravo...

Charlotta A teď! Ein, zwei, drei!

(Zvedne pléd; za ním stojí Varja a klaní se.)

Piščík *(udiveně)* To by člověk nevěřil!

Charlotta Konec!

(Hodí pléd na Piščika, udělá pukrle a uteče do sálu.)

Piščík *(spěchá za ní)* Uličnice... Ta to umí! Ta to umí! *(Odchází.)*

Raněvská A Leonid pořád nikde. Co v tom městě tak dlouho dělá, to nechápu! Přece už tam muselo všechno skončit, panství je prodané, nebo se dražba nekonala, proč nás tak dlouho nechává v nejistotě!

Varja *(se jí snaží uklidnit)* Strýček ho koupil, jsem o tom přesvědčená.

Trofimov *(ironicky)* Zajisté.

Varja Babička mu poslala plnou moc, aby ho koupil na její jméno, i s dluhem. Udělala to pro Aňu. A já jsem přesvědčená, Pánbůh nás neopustí, strýček ho koupí.

Raněvská Jaroslavská babička poslala sto padesát tisíc, abychom koupili panství na její jméno - nám ona nevěří - ale ty peníze by nestačily ani na zaplacení úroků. *(Schová obličej do dlaní.)* Dneska se rozhoduje o mém osudu.

Trofimov *(se pošklebuje Varje)* Madam Lopachinová!

Varja *(zlostně)* Věčný student! Už dvakrát ho vyhodili z univerzity.

Raněvská *(Varje)* Co se rozčiluješ, Varjo? Škádlí tě s Lopachinem, co na tom? Chceš, vezmi si Lopachina, je to hodný, zajímavý člověk. Nechceš, neber si ho; nikdo tě nenutí, ty bláhová...

Varja Beru tu věc vážně, mamičko, proč si něco namlouvat. Je to hodný člověk, mně se líbí.

Raněvská No tak si ho vem. Nechápu, na co ještě čekat!

- Varja** Ale mamičko, přece ho nepožádám o ruku já. Už dva roky mi o něm všichni vykládají, všichni, jen on buď mlčí nebo žertuje. Já tomu rozumím. Bohatně, má spoustu práce, co je mu do mě. Kdyby tak byly peníze, aspoň trochu, aspoň tisícovka, všechno bych opustila a odešla co nejdál. Odešla bych do kláštera.
- Trofimov** To by bylo blaho!
- Varja** *(Trofimovovi)* Student by měl mít rozum! *(Měkce, v slzách)* Jak jste tak zošklivěl, Pét'o, a zestárnul! *(Raněvské, už bez pláče.)* Jenomže já nemůžu být bez práce, mamičko. Já potřebuju pořád něco dělat.
- (Vejde Jaša.)*
- Jaša** *(stěží zadržuje smích)* Jepichodov zlomil tágo... *(Odejde.)*
- Varja** Co tady má co dělat Jepichodov? Kdo mu dovolil hrát kulečnick? Já ty lidi nechápu... *(Odejde.)*
- Raněvská** Nedrážděte ji, Pét'o, vidíte přece, že je tak nešťastná.
- Trofimov** Může se přetrhnout samou horlivostí, strká nos do cizích věcí. Celé léto nám chvíli nedala pokoj, ani mně, ani Aně, bála se, abychom si spolu náhodou něco nezačali. Co je jí po tom? Nehledě na to, že jsem na sobě nedal nic znát! Jsem příliš dalek těchhle banalit. Láska je pro mě přízemnost!
- Raněvská** Tak to já jsem tedy asi přízemní. *(Velmi vzrušeně)* Proč už tu není Leonid? Vědět aspoň, jestli je panství prodané nebo není? Katastrofa mi připadá tak neuvěřitelná, že ani jaksi nevím, co si mám myslet, ztrácím hlavu... Jsem schopna začít křičet... provést nějakou hloupost. Zachraňte mě, Pét'o. Tak přece něco řekněte, řekněte něco...
- Trofimov** Jestli vám dneska panství prodali nebo neprodali - copak to není jedno? S ním už je stejně dávno konec, vrátit se už nic nedá, všechno je dávno pryč. Uklidněte se, upřímně vás prosím. Proč si něco nalhávat, člověk se musí aspoň jednou v životě podívat pravdě do očí.
- Raněvská** Jaké pravdě? Vy vidíte, kde je pravda a kde není pravda, a já jsem snad slepá, já nevidím nic. Směle řešíte veškeré důležité problémy, ale poslyšte, hochu, není to náhodou tím, že jste mladý, že jste ještě žádný z těch vašich problémů nepocítil na vlastní kůži? Hledíte směle kupředu, ale není to tím, že nevidíte a nečekáte nic hrozného, protože život se před vašima mladýma očima ještě skrývá? Jste odvážnější, čestnější, hlubší než my, ale vžijte se do naší situace, buďte velkorysí, aspoň co by se za nehet vešlo, nebuďte bezohlední. Vždyť já se tady narodila, tady žili můj otec a matka, můj děd, mám ráda tenhle dům, bez višňového sadu si nedovedu představit svůj vlastní život, a když už je tak nutné ho prodat, tak ať s ním prodají i mě...

(Objímá Trofimova, líbá ho na čelo.)

Politujte mě, Pét'o, buďte ke mně hodný.

Trofimov Je mi vás upřímně líto, vy to víte.

Raněvská Ale to se má jinak, jinak se to má říct... *(Vyndá kapesník, na podlahu spadne telegram.)* Je mi dneska těžko, to si ani neumíte představit. Tady je na mě hlučno, srdce se mi sevře při každém zvuku, celá se chvěju, a odejít do svého pokoje taky nemůžu, sama se tam v tom tichu bojím. Neodsuzujte mě, Pét'o... Mám vás ráda jako vlastního syna. S radostí bych vám dala Aňu, jenomže, chlapče zlatej, musíte se učit, musíte dodělat univerzitu. Vy nic neděláte, jen osud vás honí z místa na místo, není to zvláštní?... Že je to tak! Vidíte, že je! A měl byste něco dělat s tou bradkou, aby vám přece trošku povyrostla... *(Směje se.)* Jste legrační!

Trofimov *(zvedne telegram)* Nepřeju si být krasavec.

Raněvská Telegram z Paříže. Každý den. Včera jeden, dneska jeden... Ten hrozný člověk je zase nemocný, zase je mu hůř... Prosí za odpuštění, zapřísahá mě, abych přijela, a já bych opravdu měla zajet do Paříže, nějaký čas být s ním. Tváříte se přísně, Pét'o, ale co má člověk dělat, je nemocný, je sám, nešťastný, a kdo se tam o něho postará, kdo ho bude varovat před chybným krokem, kdo mu včas podá lék? A proč bych to zapírala, proč, mám ho ráda, je to tak. Miluju ho, miluju... Je to kámen na mém krku, táhne mě ke dnu, ale já ten kámen miluju a nemůžu bez něho žít. *(Tiskne Trofimovovi ruku.)* Nemyslete si nic špatného, Pét'o, radši nic neříkejte, nic neříkejte...

Trofimov *(v slzách)* Odpusťte mi proboha mou otevřenost: vždyť ten chlap vás okrad!

Raněvská Ne, ne, ne, takhle nesmíte mluvit... *(Zacpává si uši.)*

Trofimov Vždyť je to darebák, jenom vy jediná to nevíte! Bezvýznamnej darebák, úplná nula...

Raněvská *(se rozhněvá, ale ovládá se)* Je vám šestadvacet let nebo sedmadvacet, a pořád jste ještě na úrovni sextána.

Trofimov Ať!

Raněvská Chlap má být chlap, ve vašich letech by člověk měl chápat lidi, kteří milují. A sám by měl milovat... Párkrát se zamilovat! *(Zlostně)* Tak je to! A nejste žádná čistá duše, máte prostě strach, abyste se neumazal, jste šašek, jste mrzák...

Trofimov *(zděšeně)* Proboha, co to mluví!

Raněvská "Láska je přizemnost!" Kdepak, chlapečku, vy jste prostě, jak říká Firs, kus dřeva. Ve vašich letech nemít milenku!

Trofimov *(zděšeně)* To je hrůza! Co to, proboha, mluví?! *(Chytne se za hlavu, rychle jde do sálu.)* To je hrůza... Já nemůžu, já jdu pryč... *(Odejde, ale vzápětí se vrátí.)* Mezi námi je konec! *(Odejde do předsíně.)*

Raněvská *(za ním volá)* Pěťo, počkejte! Nebud'te směšný, dělala jsem si legraci! Pěťo!

(Z předsíně je slyšet, jak někdo jde rychle ze schodů a najednou s rachotem padá dolů, Aňa a Varja vykřiknou, ale vzápětí je slyšet smích.)

Co se stalo?

Aňa *(vběhne do salónu, směje se)* Pěťa spad ze schodů! *(Odběhne.)*

Raněvská To je blázníček, ten Pěťa...

Přednosta stanice *(se postaví doprostřed sálu a recituje Hříšníci od A. Tolstého)*

Všude jak v úle, smích se šíří,
zazněly loutny, bubny víří,
ze sadu stoupá květů dech.
A mezi sloupy nad běl schodů
sepnutý brokát v rámu vchodu
zvedá se v těžkých záhybech.
Dům plný lesku, lustry svítí,
zlato se blýská, křišťál třpytí,
a v oknech za záhyby stár
do zvuků hudby sladce znící
proplétá hostí hlučný sbor,
u dlouhých stolů hodující,
svůj mnohohlasý rozhovor.

(Ostatní ho poslouchají, ale už po několika verších se z předsíně ozve valčík a recitace je přerušena. Všichni tančí. Z předsíně vejde Trofimov, Aňa, Varja a Raněvská.)

Raněvská No tak, Pěťo... Jste čistá duše... odpusťte mi to, prosím vás... Pojd'te si zatancovat...

(Tančí s Pěťou. Aňa a Varja tancují. Vejde Firs, opře si hůl vedle bočních dveří. Vejde Jaša, dívá se na tanec.)

Jaša Tak co, dědo?

Firs Není mi dobře. Dřív u nás na bálech tancovali generálové, baroni, admirálové, a teď posíláme pro poštmistra a pro přednostu stanice, a ani těm se dvakrát nechce. Přišlo mi nějak slabo. Nebožtík starý milostpán

dával všem užívat pečtní vosk, na všechny nemoce. Já беру pečtní vosk už aspoň dvacet let, a možná i dýl; však to mě asi drží při životě.

Jaša Nudíš mě, dědku. (*Zívá.*) Taký už bys moh dávno chcípnout...

Firs Ty seš holt... kus dřeva! (*Mumlá si pro sebe.*)

(*Trofimov a Raněvská tančí v sále, potom v salónu.*)

Raněvská Merci. Na chvilku si sednu... (*Sedne si.*) Jsem unavená.

Aňa (*vejde, vzrušeně*) Ted' v kuchyni nějaký člověk říkal, že višňový sad už dneska prodali...

Raněvská Komu ho prodali?

Aňa To neříkal, komu. Odešel.

(*Tančí s Trofimovem, odtančí do sálu.*)

Jaša Žvanil tam nějaký dědek. Cizí.

Firs A milostpán pořád ještě nepřijel. Šel jenom tak nalehko, snadno se může nastydnout. Jo, jo, nerozumné mládí!

Raněvská Já to nepřežiju, Jašo, běžte, zeptejte se, komu to prodali.

Jaša Ale ten už je dávno pryč, ten dědek. (*Směje se.*)

Raněvská (*trochu rozhněvaně*) Čemu se smějete, prosím vás? Co vás tak potěšilo?

Jaša Ten Jepichodov je ale k popukání. Úplná nula. Hromada neštěstí.

Raněvská Firsí, jestli se panství prodá, kam půjdeš ty?

Firs Kam poručíte, tam půjdu.

Raněvská Co je s tebou? Není ti dobře? Měl by sis jít lehnout...

Firs Jo... (*s úsměškem*) Já si půjdu lehnout, a kdo tady lidem poslouží, kdo tu všechno zařídí? Jsem na celý dům sám.

Jaša (*Raněvské*) Madam! Dovolte, abych vás o něco poprosil, buďte tak laskavá! Jestli zase pojedete do Paříže, vezměte mě s sebou, moc vás prosím. Zůstat tady je vyloučená věc. (*Rozhlédne se, polohlasně.*) Co bych povídal, vidíte to sama, země nevzdělaná, lidi nestydatý, přitom ta nuda, v kuchyni vaří, že to nelze popsát, a ke všemu ještě si tady chodí ten Firs a huhlá různá nevhodná slova. Vemte mě s sebou, buďte tak laskavá!

Piščík *(vejde)* Smím prosit? ... O valčíček, milostivá...

(Raněvská s ním jde.)

Nic naplat, dva tisíce si od vás půjčím, paninko... Půjčím... *(Tančí.)* Dva tisíce... *(Odtančí do sálu.)*

Jaša *(tiše zpívá)* Zda pochopíš mou roztouženou duši...

(V sále skáče a mává rukama postava v kostkovaných kalhotách a s šedivým cylindrem: výkřiky: "Bravo, slečno Charlotto!")

Duňáša *(se zastaví, aby se napudrovala)* Slečna chce, abych tančila - je moc pánů a málo dam - ale mně se z tancování točí hlava, buší mi srdce, Firsi, a zrovna teď mi poštministr řekl takovou věc, až se mi dech zatajil.

(Hudba utichne.)

Firs Copak ti řek?

Duňáša Řekl mi. Vy jste jako kvíteček.

Jaša *(zívá)* To je úroveň... *(Odejde.)*

Duňáša Jako kvíteček... Já jsem tak delikátní stvoření, šíleně miluju něžný slova.

Firs Ty do něčeho vlítneš.

(Vejde Jepichodov.)

Jepichodov Vy o mně, slečno Avdoťo, nestojíte... jako bych byl nějaký hmyz. *(Vzdychá.)* Živote, živote!

Duňáša Co si přejete?

Jepichodov Bezpochyby, možná že máte dokonce i pravdu. *(Vzdychá.)* Ale ovšem, když se to vezme z hlediska, tak jste mě, smím-li se tak vyjádřit, promiňte mi mou upřímnost, naprosto přivedla do duševního stavu. Já svou Fortunu znám, každý den mě potká nějaké neštěstí, i tomu jsem už dávno přivykl, takže s úsměvem hledím na svůj osud. Dala jste mi slovo, a ačkoliv jsem...

Duňáša Prosím vás, promluvíme si jindy, ale teď mě nechte být. Teď o něčem sním. *(Hraje si s vějířem.)*

Jepichodov Každý den nějaké neštěstí, a já, smím-li se tak vyslovit, se jenom usmívám, ba dokonce směju.

(Ze sálu vejde Varja.)

- Varja** Ty jsi pořád ještě tady, Semjone? Ty seš vážně dovolenej, nemyslíš? *(Duňáše)* Jdi odsud, Duňášo. *(Jepichodovi)* Hraješ si kulečník a zlomíš tágo, chodíš si po salónu jako nějaký host...
- Jepichodov** Na mně něco vyžadovat, abych se s dovolením vyjádřil, nemáte nárok.
- Varja** Já na tobě nic nevyžaduju, já ti to prostě říkám. Ty umíš jenom chodit sem a tam, ale na práci nesáhneš. Držíme si účetního a nikdo neví na co.
- Jepichodov** *(uraženě)* Jestli já pracuju, jestli chodím, jestli jím, jestli hraju kulečník, to si můžou rozvážit jediné lidi, kteří tomu rozumějí, kteří jsou trochu starší.
- Varja** Ty si troufáš takhle se mnou mluvit! *(Vyletí.)* Co si to dovoluješ? Tak já teda ničemu nerozumím? Seber se a koukej mazat! Ale honem!
- Jepichodov** *(dostane strach)* Račte se, prosím, vyjadřovat delikátním způsobem.
- Varja** *(zuří)* Okamžitě odsud vypadni! Vypadni!
- (Jepichodov couvá ke dveřím, Varja jde za ním.)*
- Hromada neštěstí! Ať už jsi venku! Ať už tě tady nevidím!
- (Jepichodov odejde; za dveřmi je slyšet jeho hlas: "Budu si na vás stěžovat.")*
- Tak ty jsi neslyšel? *(Chytne hůl, kterou si u dveří opřel Firs.)* Tak pojd'... Pojd'... Pojd', já ti ukážu... Jen pojd' zpátky! ... Tak ty jdeš? Já ti teda... tumáš...
- (Napřáhne hůl, vtom vejde Lopachin.)*
- Lopachin** Děkuju srdečně!
- Varja** *(zlostně a uštěpačně)* To jsem nechtěla!
- Lopachin** Ale jděte! Mile jste mě počastovala, srdečně děkuju.
- Varja** Nevím za co. *(Odchází, pak se ohlédne a zeptá se jiným tónem.)* Neuhodila jsem vás?
- Lopachin** Ani ne. Ale boule mi naskočí vohromná.
- Hlasy v sále** Lopachin je tady! Pan Lopachin přijel!
- Piščík** My o vlku a vlk za humny...
- (Objímá se s Lopachinem.)*

Z tebe je cejtit koňak, kamarádíčku, hochu zlatej. No, my jsme tady taky veselí.

(Vejde Raněvská.)

Raněvská To jste vy, pane Lopachine? Proč tak pozdě? Kde je Leonid?

Lopachin Pan Gajev přijel taky, jde za mnou...

Raněvská *(rozrušeně)* Tak co je? Byla dražba? Mluvte, proboha!

Lopachin *(rozpačitě, bojí se prozradit svou radost)* Dražba skončila ke čtvrtý hodině... Ujel nám vlak, museli jsme čekat do půl desátý... *(Těžce vzdychne.)* Uf! Nějak se mi zatočila hlava...

(Vejde Gajev; v pravé ruce drží balíčky, levou si utírá slzy.)

Raněvská Tak co, Leo? No, Leo!? *(Netrpělivě, v slzách)* Proboha tě prosím, tak mluv...

Gajev *(jí neodpovídá, jenom mává rukou; plačky Firsovi)* Na, vem to... Jsou tam kyselé rybičky, kerčské sledě... Já dneska vůbec nejed... Co já si vytrpěl!

(Dveře do herny jsou otevřené; jsou slyšet údery koulí a Jašův hlas: Sedum a vosumnáct. - Gajev změnil výraz, už nepláče.)

Jsem k smrti utahanej. Pojd', Firsi, převlíkneš mne.

(Odchází přes sál, za ním jde Firs.)

Piščík Tak co dražba? No povídej, člověče!

Raněvská Prodal se višňový sad?

Lopachin Prodal.

Raněvská Kdo ho koupil?

Lopachin Já ho koupil.

(Pauza. Raněvská je zdrcena; kdyby se nedržela křesla a stolu, tak by upadla. Varja odepne od pasu klíče, hodí je na podlahu uprostřed salónu a odejde.)

Já ho koupil! Počkejte, panstvo, moment, prosím vás, mám hlavu jako škopek, nemůžu mluvit... *(Směje se.)* Přijdeme na dražbu, Děřiganov už tam byl. Gajev měl všehovšudy sto padesát tisíc a Děřiganov - kromě dluhů - vynes rovnou tři sta tisíc. No vidím, vo co de, tak jsem se do něj zakous, nabídl jsem čtyři sta tisíc. Von čtyři sta padesát. Já pět set padesát.

Von teda přiřazuje po padesáti a já furt po stovce... Až do kladívka. Celej dluh a devět set tisíc k tomu, než mi ho přiklepli. Višňový sad je teď můj! Můj! (*Řehta se.*) Panebože spravedlivej, višňovej sad je můj! Řekněte mi, že jsem vopilej, že mi přeskočilo, že je to všechno jen mámení... (*Dupe nohama.*) Nesmějte se mi! Kdyby tak otec a dědek vstali z hrobu a všechno to viděli, jak jejich Jermolaj, kterýho votloukali, kterej neuměl pořádně číst a psát, kterej v zimě běhal bos, jak tenhle Jermolaj koupil panství, kterému se nic na světě krásou nevyrovná. Já koupil panství, kde děd a otec dřeli jak votroci, kde je nepouštěli ani do kuchyně. Já snad spím, to je všechno vidina, to se mi jenom zdá... To je plod vaší fantazie, ukrytý v temnotách neznáma... (*Zvedne klíče s něžným úsměvem.*) Zahodila klíče, chce dát najevo, že už není paní... (*Zvoní klíči.*) Ále, dyť je to fuk

(Je slyšet ladění orchestru.)

Hej, muzikanti, hrajte, na moje přání! Všichni se přijďte podívat, jak Jermolaj Lopachin zatne sekeru do višňového sadu, jak ty stromy budou padat! Postavíme tady chaty a naši vnuci a pravnucci tady uvidějí nověj život... Hudbo, hraj!

(Hraje hudba. Raněvská klesne na židli a hořce pláče.)

(Lopachin vyčítavě) Proč, proč jste mě jenom neposlechla? Vy ubohá, dobrá duše, teď už se to vrátit nedá. (*V slzách*) Kéž by to všechno bylo co nejdřív za náma, kéž by se už nějak změnil náš zmotanej, nešťastnej život.

Piščík *(ho vezme pod paži, polohlasem)* Paní pláče. Pojd' do sálu, ať zůstane sama... Pojd'...

(Odvádí ho do sálu.)

Lopachin Co to má znamenat? Muziko, hraj pořádně! Všecko bude podle mýho! (*Ironicky*) Přichází nové panstvo, přichází majitel višňového sadu! (*Nechtěně vrazí do stoku, málem povalí svícny.*) Všecko můžu zaplatit!

(Odejde s Piščikem. Ani v sále, ani v salónu nikdo není; Raněvská se schoulila do křesla a hořce pláče. Tiše hraje hudba. Rychle vejde Aňa a Trofimov. Aňa si klekne před matkou. Trofimov zůstane u vchodu do sálu.)

Aňa Mami!... Mami, ty pláčeš? Maminko, moje zlatá, maminečko, já tě mám ráda... Já tě neopustím. Višňový sad je prodaný, už ho nemáme, to je pravda, ale nesmíš plakat, jsi teď volná jako pták, zůstalo ti dobré, čisté srdce... Pojd' se mnou, pojd' odsud, maminko! ... Vysadíme nový sad, krásnější než tenhle, dočkáš se ho, poznáš tiché, hluboké štěstí, uslyšíš, jak přichází, a usměješ se, maminko! Pojd', mami! Pojd'!...

OPONA

ČTVRTÉ DĚJSTVÍ

Pokoj z prvního dějství. Na oknech nevisí záclony, na stěnách nevisí obrazy, nábytku zůstalo málo, je složen v jednom rohu, jakoby na prodej. Je tu jaksí prázdno. U dveří z pokoje stojí kufry, cestovní brašny apod. Dveře nalevo jsou otevřené, odtud je slyšet hlasy Ani a Varji.

(Lopachin stojí, čeká, Jaša drží podnos s poháry šampaňského. V předsíni Jepichodov převazuje truhlu. Za jevištěm je slyšet hluk. To se přišli rozloučit lidé z vesnice. Gajevův hlas: Děkuju, přátelé, děkuju vám.)

Jaša Lidé z vesnice se přišli rozloučit. Podle mého názoru, pane Lopachin, jsou tady lidi hodný, ale natvrdlí.

(Hluk utichá. Z předsíně vejde Raněvská a Gajev; Raněvská nepláče, ale tvář má bledou, rozechvělou, nemůže mluvit.)

Gajev Tys jim dala celou peněženku, Ljubo. Tohle nejde! Tohle nejde!

Raněvská Já to nedokážu! Nedokážu!

(Oba odcházejí.)

Lopachin *(ode dveří, za nimi)* Račte, panstvo, snažně vás prosím! Skleničku na rozloučenou. Ve městě mě to nenapadlo a na nádrží měli akorát jednu láhev. Prosím, panstvo! *(Pauza.)* Copak? Vy nebudete? *(Jde od dveří.)* To bych to bejval nekupoval. Tak já taky nebudu pít.

(Jaša klade opatrně podnos na židli.)

Napij se aspoň ty, Jašo.

Jaša Na šťastnou cestu! Žijte si tu blaze! *(Pije.)* Pravá šampaň to teda není, to vás mohu ujistit.

Lopachin Dal jsem za to skoro stovku. *(Pauza.)* Tady je zima jak v psinci.

Jaša Dneska se netopilo, stejně už jedem. *(Směje se.)*

Lopachin Co je ti?

Jaša Raduju se.

Lopachin Máme říjen, ale slunce a poklidno jak v létě. To se bude pěkně stavět. *(Pohlédne na hodinky, do dveří.)* Panstvo, připomínám, že vlak jede za čtyřicet sedm minut! Tak za dvacet minut musíme vyrazit. Pospěšte si.

(Trofimov v kabátě vejde zvenku.)

Trofimov Řek bych, že už máme na čase. Je zapřaženo. Ztracená práce, kam se poděly ty galoše? Zmizely. *(Do dveří)* Aňo, já nemám galoše. Nemůžu je najít.

Lopachin A já musím do Charkova. Svezu se s váma. V Charkově vstanu celou zimu. S váma ale člověk prokecá času, už abych něco dělal nebo zhebnu.

Já bez práce nemůžu bejt, jsem jak levej; ruce mi jdou tak nějak šejdrem, jako by mně ani nepatřily.

Trofimov My odjedeme a vy se zas pustíte do svého užitečného díla.

Lopachin Nechceš se napít?

Trofimov Nechci.

Lopachin Tak teda, do Moskvy?

Trofimov Ano, doprovodím je do města a zítra jedu do Moskvy.

Lopachin Nojo... To voni profesoři ani nepřednášejí, že jo, všichni čekají, až přijedeš ty!

Trofimov Starej se o sebe.

Lopachin Kolik roků už seš na té univerzitě?

Trofimov Vymysli si něco novýho. Tohle už znám jak své boty. *(Hledá galoše.)* My už se zřejmě víckrát neuvidíme, tak víš co, dám ti na rozloučenou jednu radu: nerozpřahuj ruce! Odvykni si ten svůj zlozvyk - rozpřahovat se. A to taky, stavět chaty, počítat s tím, že časem začnou chataři samostatně hospodařit, s tímhle počítat - je taky rozpřahování... No, ať je to tak nebo tak, já tě mám stejně rád. Máš útlé, citlivé prsty jako umělec, máš útlou, citlivou duši...

Lopachin *(ho obejmě)* Sbohem, kamaráde. Děkuju ti za všechno. Jestli potřebuješ, dám ti peníze na cestu.

Trofimov Na co? Já nepotřebuju.

Lopachin Vždyť žádný nemáte!

Trofimov Mám. Děkuju vám. Dostal jsem za překlad. Ty mám tady, v kapse. *(Nervózně)* Ale galoše nemám!

Varja *(z vedlejší místnosti)* Tady máte tu svou ohavnost! *(Vyhodí na jeviště gumové galoše.)*

Trofimov Co se rozčilujete, Varjo?... Hm... Tohle přece nejsou moje galoše!

Lopachin Na jaře jsem zasel tisíc hektarů máku a teď to hodilo čtyři sta tisíc čistýho. A když byl ten můj mák v květu, co to bylo za vobraz! No, jak říkám, čtyři sta tisíc čistýho, tak ti teda nabízím půjčku, protože můžu. Ale na co se vytahovat? Jsem z vesnice... jakýpak štráchy.

Trofimov Tvůj otec měl na vesnici krámek, můj měl ve městě lékárnu, a nevyplývá z toho absolutně nic.

(Lopachin vytahuje náprsní tašku.)

Nech toho, nech toho... Kdybys mně dával třeba milión, nevezmu. Jsem svobodný člověk. A všechno, čeho si vy všichni, bohatí jako chudí, tak hluboce považujete, to mnou ani v nejmenším nehne; to je pro mě chmýří, do kterého stačí fouknout. Já se obejdu bez vás, vás já můžu klidně vynechat, mám svou sílu a hrdost. Lidstvo spěje k nejvyšší pravdě, k nejvyššímu štěstí, jaké si na zemi lze vůbec představit, a já jdu v prvních řadách.

Lopachin A dojdeš?

Trofimov Dojdu. *(Pauza.)* Dojdu nebo ukážu cestu jiným, jak dojít.

(Zdálky je slyšet údery sekery o strom.)

Lopachin Tak sbohem, mladej. Musíme už jet. My se jeden před druhým naparujeme, a život si jde zatím po svém. Já když dlouho makám a bez voddechu, tak mám hlavu lehkou, a připadá mi, jako bych taky věděl, proč jsem na světě. A kolik je, člověče, u nás lidí, který jsou na světě a nikdo neví proč. No, vono je to fuk, věci holt mají vlastní koloběh. Gajev prej vzal místo, bude v bance, pět tisíc měsíčně... Jenže tam dlouho nevydrží, je moc línej...

Aňa *(ve dveřích)* Maminka vás prosí, dokud je tady, tak aby se sad nekácel.

Trofimov Trocha taktu by neuškodila, jen co je pravda... *(Odejde do předsíně.)*

Lopachin Hned, hned... To jsou přece...! *(Odejde za ním.)*

Aňa Odvezli Firse do nemocnice?

Jaša Ráno jsem říkal. Tak snad odvezli.

Aňa *(Jepichodovi, který prochází pokojem)* Pane Jepichodove, buďte tak hodnej a optejte se, jestli odvezli Firse do nemocnice.

Jaša *(uraženě)* Ráno jsem to říkal Jegorovi. Tak nač se ptát desetkrát!

Jepichodov Dlouholetý Firs, soudě podle mého definitivního mínění, se už spravit nedá, měl by se odebrat k předkům. A já mu mohu jedině závidět. *(Položí kufr na krabici s klobouky a rozmáčkne ji.)* No ovšem, pochopitelně. Jak jinak!? *(Odejde.)*

Jaša *(posměšně)* Hromada neštěstí...

Varja *(za dveřmi)* Odvezli Firse do nemocnice?

Aňa Odvezli.

- Varja** A jak to, že s sebou nevzali dopis pro doktora?
- Aňa** Bude se muset za nima někdo poslat... *(Odejde.)*
- Varja** *(ze sousedního pokoje)* Kde je Jaša? Řekněte mu, že mu přišla matka, chce se s ním rozloučit.
- Jaša** *(mávně rukou)* Člověk neví, kam dřív skočit.
- (Duňaša neustále něco kutí u zavazadel; teď, když Jaša zůstal sám, přistoupí k němu.)*
- Duňaša** Aspoň jednou kdybyste se na mě podíval, Jašo. Odjíždíte... Opouštíte mě... *(Pláče a vrhne se mu kolem krku.)*
- Jaša** K čemu ten pláč? *(Pije šampaňské.)* Za šest dní jsem zpátky v Paříži. Zítra nasedneme do expresu a jen se za náma zapráší. Člověku se to ani nechce věřit. Vive la France! ... Co já taky tady, to není život pro mě... marná sláva. Ta úroveň - mám toho po krk. *(Pije šampaňské.)* K čemu ten pláč? Chovejte se slušně a nebudete plakat.
- Duňaša** *(se dívá do zrcátka a pudruje se)* Pošlete mi z Paříže dopis. Vždyť jsem vás milovala, Jašo, tolik milovala! Jsem něžná bytost, Jašo!
- Jaša** Jdou sem. *(Motá se kolem kufrů, tiše si prozpěvuje.)*
- (Vejde Raněvská, Gajev, Aňa a Charlotta.)*
- Gajev** Měli bychom jet. Už je na čase. *(Pohlédne na Jašu.)* Kdopak to tady zavání slanečkama?
- Raněvská** Ještě deset minut - a nasedáme... *(Rozhlíží se po pokoji.)* Sbohem, můj milý, sbohem, staroušku. Zima uteče, přijde jaro, a ty už se toho nedočkáš, zbourají tě. Co všechno viděly tyhle stěny!
- (Vroucně líbá dceru.)*
- Zlatíčko moje, ty jen záříš, oči máš jako dva démanty. Jsi šťastná? Moc?
- Aňa** Moc. Začíná nový život, mami!
- Gajev** *(vesele)* Opravdu, teď nám nic neschází. Než se višňový sad prodal, všichni jsme se rozčilovali, trápili, ale potom, když se celá věc definitivně a neodvolatelně vyřešila, všichni se uklidnili a dokonce rozveselili... Já jsem bankovní kádr, finančník... červenou na střed, ty taky, Ljubo, říkej si, co chceš, vypadáš líp, to je mimo vši pochybnost.
- Raněvská** Ano. S nervy jsem na tom líp, to je pravda. *(Podají jí klobouk a plášť.)* Dobře spím. Vyneste mi ven věci, Jašo. Už je čas. *(Aně)* Holčičko moje,

brzo se uvidíme... Budu žít v Paříži z těch peněz, co nám poslala jaroslavská babička, abychom koupili panství - ať žije babička! - dlouho s těmi penězi nevystačím.

Aňa Maminko, vrať se brzo... Že se vrátíš brzo?! Budu se teď učit, udělám maturitu a potom budu pracovat, budu ti pomáhat. Budeme spolu číst všelijaké knihy, maminko... Ano? (*Líbá matce ruku.*) Na podzim budeme číst celé večery, přečteme spoustu knih a objevíme nový, báječný svět... (*Zasní se.*) Maminko, přijed'...

Raněvská Přijedu, zlato moje. (*Obejme dceru.*)

(*Vejde Lopachin. Charlotta si tiše zpívá.*)

Gajev Šťastná Charlotta: zpívá!

Charlotta (*si vezme uzel, který vypadá jako miminko v povijanu*) Hajej, nynej, děťátko...

(*Je slyšet dětský pláč: Uá! ... Uá!...*)

Neplač, drobečku, neplač, malinkej. (*Uá!... uá!...*) Je mi tě tak líto! (*Hodí uzel zpět na místo.*) Tak mi, pěkně prosím, najděte místo. Takhle já nemůžu.

Lopachin Najdeme, slečno Charlotto, buďte klidná.

Gajev Všichni nás opouštějí, Varja odchází... najednou nás nikdo nepotřebuje.

Charlotta Ve městě nemám kde bydlet. Budu muset odejít... (*Zpívá si.*) Vždyť je to fuk...

(*Vejde Piščik.*)

Lopachin Hříčka přírody!...

Piščik (*udýchaně*) Fuj, nechte mě vydechnout... jsem celej zchvácenej... Klaním se uctivě... Dejte mi napít...

Gajev Pro peníze, co? Velice mě těšilo, s tím já nechci nic mít... (*Odejde.*)

Piščik To je ale doba, co jsem vás neviděl, vzácná paní... (*Lopachinovi*) Ty seš tady... rád tě vidím... tobě to myslí, kamaráde... Na... tady máš. (*Podává Lopachinovi peníze.*) Čtyři tisíce... máš u mě ještě osm tisíc čtyři sta.

Lopachin (*nechápvavě krčí rameny*) Sním nebo bdím? Kdes to sebral?

Piščik Moment... Fuj, to je vedro... Naprosto nečekaná událost. Přijeli ke mně Angličani a našli mi v zemi nějakou bílou hlínu... (*Raněvské*) Vám taky

čtyři tisíce... má líbezná milostivá paní... (*Podává jí peníze.*) Zbyteček později. (*Pije vodu.*) Teď právě jeden mladík ve vlaku vykládal, že prej nějaký... velikej filozof doporučuje seskakovat se střechem... "Seskoč!", prej, a vtom je celá ta záhada. (*Udiveně*) To by člověk nevěřil! Pít!

Lopachin A co to bylo za Angličany?

Piščík Pronajal jsem jim pozemek s tou hlínou na čtyřicet let... Ale teď, odpusťte, nemám čas... musím letět... Pojedu k Znojkovovi... ke Kardaminovi... Všem jsem dlužen... (*Pije.*) Přeju hodně zdraví... Stavím se tady ve čtvrtek...

Raněvská Právě se stěhujeme do města a já zítra odjíždím do ciziny...

Piščík Cože? (*Rozčileně*) Proč do města? Jo tak proto, já koukám, že nábytek... kufry... No, to nic... (*V slzách*) To nic... Těm to myslí... těm Angličanům... To nic... Tak hodně štěstí... Pámbu vás opatruj... To nic. Všechno má na tom světě svůj konec... (*Políbí Raněvské ruku.*) A kdybyste se doslechli, že je se mnou konec, vzpomeňte si tady na toho... koně, a řekněte si: "Toho jsme znali, tohohle... Simeonova-Piščíka... dej mu Pámbu věčnou slávu..." Skvělé počasí... Tak tak... (*Odejde značně rozechvěn, ale vzápětí se vrátí a řekne ve dveřích.*) Dášenska se dáva poroučet!

Raněvská Tak snad abychom šli. Odjíždím se dvěma starostmi. Jedna je nemocný Firs. (*Pohlédne na hodinky.*) Ještě pět minut a jdeme...

Aňa Firse už odvezli do nemocnice, mami. Jaša to ráno zařizoval.

Raněvská A to moje druhé soužení je Varja. Je zvyklá časně vstávat a pracovat, a teď, když nemá co na práci, je jako ryba na suchu. Přepadlá, pobledlá a uplakaná, chuděrka malá... (*Pauza.*) Vy to moc dobře víte, pane Lopachine; představovala jsem si... že se provdá za vás, konečně to tak nějak vypadalo, že se oženíte...

(*Pošeptá něco Aně, ta kývne na Charlottu a obě odejdou.*)

Má vás ráda, vám se líbí a já nechápu, já prostě nechápu, proč se jeden druhému doslova vyhýbáte. Já tomu nerozumím.

Lopachin Já tomu taky nerozumím, abych se přiznal. Je to celý nějaký divný... Jestli máme ještě čas, tak já třeba hned teďka. Skoncujeme s tím a basta, ale bez vás, to já cejtím, bez vás vo ruku nepožádám.

Raněvská No výborně. To je přece otázka nejvýš minuty. Tak já ji zavolám.

Lopachin A hned se to šampaňský hodí. (*Podívá se na poháry.*) Jo, někdo už ho vypil.

(*Jaša kašle.*)

Tomu říkám splávek...

Raněvská *(živě)* Dobře. Necháme vás tady... Jaša, allez! Já ji zavolám... *(Do dveří)* Varjo, nech všeho a pojd' sem! Pojd'!

(Odejde s Jašou.)

Lopachin *(pohlédne na hodinky)* Nojo... *(Pauza.)*

(Za dveřmi se ozve zadržovaný smích, šepot, konečně vejde Varja.)

Varja *(dlouho prohlíží zavazadla)* To jsem blázen, kam to přišlo?...

Lopachin Copak hledáte?

Varja Sama to uložím a teď si nevzpomenu kam. *(Pauza.)*

Lopachin A copak teď bude s váma, slečno Varvaro?

Varja Se mnou? Já jdu k Ragulinovým... Mám s nimi domluveno, že se jim budu starat o domácnost ... něco jako hospodyně.

Lopachin Až do Jašněva? To je dobřejch sedmdesát kilometrů. *(Pauza.)* No jo, tady život skončil, v tomhle domě...

Varja *(prohlíží věci)* Kde by to jenom mohlo být?... Nebo že bych to dala do truhly, je to tak, v tomhle domě život skončil...a už se nevrátí...

Lopachin Já teď odjíždím do Charkova... tímhle vlakem. Práce až nad hlavu. Tady nechávám Jepichodova. Zaměstnal jsem ho.

Varja Nojo.

Lopachin Loni touhle dobou už sněžilo, jestli se pamatujete, a letos - poklidno, slunce. Jenže je holt chladno... Takový tři pod nulou.

Varja Já se nekoukala. *(Pauza.)* A taky máme rozbitý teploměr...*(Pauza.)*

Hlas zvenku Pane šéf!

Lopachin *(jako by na to zavolání už dlouho čekal)* Už jsem tam! *(Rychle odejde.)*

(Varja sedí na podlaze a hlavu má opřenou o uzel s šatstvem; tiše pláče. Dveře se otevřou, opatrně vejde Raněvská.)

Raněvská Tak co? *(Pauza.)* Jede se.

- Varja** *(už nepláče, utře si oči)* Ano, je na čase, mamičko. K Ragulinovým se dostanu ještě dneska, jenom aby mně neujel vlak.
- Raněvská** *(do dveří)* Aňo, oblékej se!
- (Vejde Aňa, potom Gajev, Charlotta. Gajev má teplý kabát s kapucí. Sejde se služebnictvo, kočí. Kolem zavazadel se motá Jepichodov.)*
- Tak, a můžeme vyrazit!
- Aňa** *(radostně)* Vyrazit!
- Gajev** Milí přátelé, milí, drazí přátelé! Opouštěje navždy tento dům, nemohu v sobě potlačit, nemohu se zdržet, abych nevyslovil na rozloučenou ty city, které naplňují v těchto chvílích mou bytost až po okraj...
- Aňa** *(prosebně)* Strejčku!
- Varja** Strýčku, prosím vás!
- Gajev** *(sklesle)* Od koule na mantinel a na střed... Jsem zticha...
- (Vejde Trofimov, potom Lopachin.)*
- Trofimov** Tak, panstvo, máme nejvyšší čas.
- Lopachin** JEPICHODOVE, kabát!
- Raněvská** Ještě vteřinku posedím. Jako bych si vlastně nikdy nevšimla, jaké má ten dům stěny, jaké má stropy a teď je hltám očima, dívám se na ně s takovou něhou a láskou...
- Gajev** Pamatuju se, když mi bylo šest let, tak jsem na Hod boží seděl u tohohle okna a díval se, jak jde můj otec do kostela...
- Raněvská** Vzali jsme s sebou všechno?
- Lopachin** Zdá se, že všechno. *(Jepichodovi, který mu pomáhá do kabátu.)* A ty, Jepichodove, koukej, ať je tady všechno v pořádku.
- Jepichodov** *(ochraptělým hlasem)* Buďte bez obav, pane Lopachine!
- Lopachin** Co to máš za hlas?
- Jepichodov** Právě jsem se napil vody, něco jsem polkl.
- Jaša** *(s opovržením)* To je úroveň...
- Raněvská** Odjedeme - a nezůstane tady živá duše...

Lopachin Až do jara.

Varja *(vytrhne z uzlu deštník, vypadá to, jako že se rozmáchla; Lopachin předstírá, že se polekal)* Co vás... Prosím vás... Ani mě nenapadlo...

Trofimov Panstvo, nasedat... Už je na čase! Za chvíli jede vlak!

Varja Pét'o, támhle je máte, ty svý galoše, u toho kufru. *(V slzách)* A jak je máte zašlý, starý...

Trofimov *(si obouvá galoše)* Jdeme, panstvo!

Gajev *(velmi zdrcen, má strach, aby se nerozplakal)* Vlak... Nádraží... Křížem na střed, od červené na mantinel...

Raněvská Jdeme!

Lopachin Jsme všichni? Nezůstal tam někdo? *(Zamyká levé postranní dveře.)* Jsou tady věci, musí se zamknout. Jdeme! ...

Aňa Sbohem, dome! Sbohem, starý živote!

Trofimov Zdravíme nový život! ...

(Odejde s Aňou. Varja se rozhlédne po pokoji a pomalu odchází. Odejde Jaša a Charlotta s psíčkem.)

Lopachin Tak teda do jara. Račte, panstvo... Na viděnou... *(Odejde.)*

(Raněvská a Gajev zůstanou sami. Jako by na to čekali, padnou si do náruče a tiše pláčí, aby je nikdo neslyšel.)

Gajev *(zoufale)* Ach Bože, sestřičko...

Raněvská Drahý, starý, krásný sad!... Můj život, moje mládí, moje štěstí... Sbohem!

Hlas Ani *(vesele pobízí)* Mami!...

Hlas Trofimova *(vesele, rozjařeně)* Haló!...

Raněvská Už nikdy neuvidím ty stěny, to okno... Tímhle pokojem se ráda procházela nebožka maminka...

Gajev Ach Bože, sestřičko!...

Hlas Ani Mami!...

Hlas Trofimova Haló!...

Raněvská

Jdeme...

(Odcházejí. Jeviště je prázdné. Je slyšet, jak se všechny dveře zamykají, jak odjíždějí kočáry. Ticho. Do ticha se ozvou tlumené údery sekery do stromu, zazní to osaměle a smutně. Je slyšet kroky. Ve dveřích napravo se objeví Firs. Jako vždy má sako a bílou vestu, na nohou pantofle. Je nemocný.)

Firs

(přistoupí ke dveřím, vezme za kliku) Zamčeno. Odjeli... (Sedne si na pohovku.) Zapomněli na mě... No, to nic... posedím si... Že si milostpán zase nevzal kožich a jel jenom v kabátě... (Starostlivě vzdychá.) Jak se o něho nepostarám já... Jo, jo, nerozumné mládí! (Něco si mumlá, ale není mu rozumět.) A život uteče, člověk ani neví jak... (Lehne si.) Natáhnu se... Není už ve mně žádná síla, všechno je pryč, všechno... Já jsem holt kus dřeva! (Leží nehybně.)

(Ozve se vzdálený zvuk jakoby z nebe, smutný a zmirající zvuk, jako když praskne struna. Nastane ticho a je slyšet jenom vzdálené údery sekerou do stromu.)

O P O N A